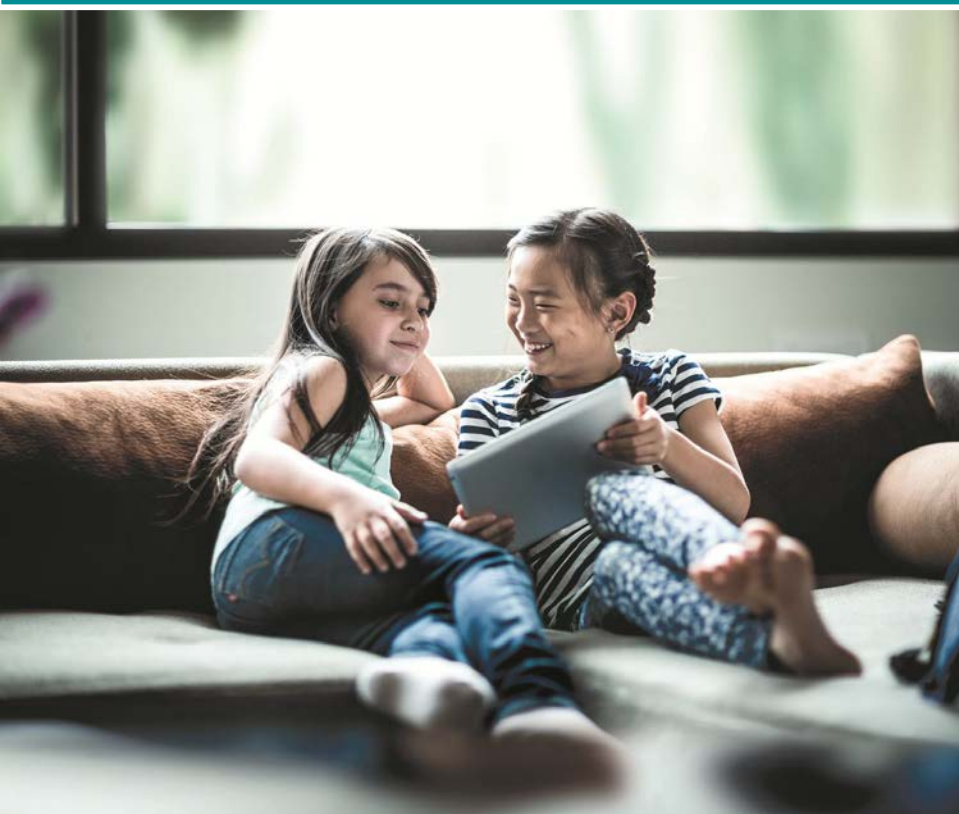

Rapport

«Rom for språk?»

2015

Laget for
Språkrådet

Ipsos

v/Kristin Rogge Pran og Linn
Sørensen Holst
30.10.2015

Innhold

1. Sammendrag.....	3
2. Innledning.....	3
2.1 Bakgrunn.....	4
2.2 Metode og gjennomføring.....	4
2.3 Svarprosent og frafall	5
2.4 Rapportens oppbygning og fremstilling av resultater	6
3. Språkbruk utenfor skolen.....	7
3.1 Bruk av språk hjemme.....	7
3.2 Bruk av språk med venner.....	12
4. Språkbruk på skolen.....	14
4.1 Bruk av språk i klasserommet	14
4.2 Bruk av språk i friminuttene	26
4.3 Bruk av språk i skolens kommunikasjon med foreldre og foresatte.....	29
5. Språkrelaterte holdninger, utfordringer og erting.....	31
5.1 Holdninger til bruk av andre språk enn norsk på skolen	31
5.2 Språkrelaterte utfordringer.....	35
5.3 Språkrelatert erting.....	38
6. Flerspråklighet på agendaen	42
Vedlegg	46
Beskrivelse av utvalget	47
Respondentnivå	47
Skolenivå.....	49
Gruppering av språk	50
Tabeller.....	51

1. Sammendrag

Analyseinstituttet Ipsos har høsten 2015 gjennomført undersøkelsen «Rom for språk?» på oppdrag for Språkrådet og MultiLing – senter for flerspråklighet ved Universitetet i Oslo. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge hvordan elever og lærere i den norske grunnskolen forholder seg til elevenes flerspråklige praksis og flerspråklige kompetanse i skolehverdagen. Undersøkelsen er gjennomført elektronisk blant elever på 5., 6., 9. og 10. trinn, og blant lærere på samme trinn inkludert 1. trinn. Nedenfor omtales noen av de viktigste funnene fra undersøkelsen.

De fleste elever bruker flere språk i hverdagen. En del av dette er gjennom språkfag på skolen, men resultatene viser også at mange elever bruker andre språk eller ord fra andre språk utover språkfagene. I dette ligger både fler-/minoritetsspråklige elever som bruker sitt morsmål i større eller mindre grad på ulike arenaer, men også bruk av låneord fra andre språk som elevene inkluderer i sin dagligtale. Mange bruker ord eller setninger fra andre språk enn norsk når de er sammen med venner. Fra eksemplene ser vi at dette i hovedsak dreier seg om korte engelske ord og uttrykk.

Utover norsk, engelsk og de vanlige skolespråkene som tysk, fransk og spansk, nevnes blant annet språk som somalisk, arabisk, polsk i flere sammenhenger. Dette henger trolig sammen med at disse språkene snakkes av store minoritetsgrupper i Norge.

Oslo-skolene peker seg klart ut med å være langt mer flerspråklige på alle arenaer enn skoler i andre deler av landet.

Både elevene og lærerne har delte meninger om det er positivt eller negativt at noen elever bruker andre språk enn norsk i skoletimene og i friminuttene, og mange gir uttrykk for at dette avhenger av situasjonen språkene brukes i.

Mange lærere opplever at det er språklige utfordringer med elever som ikke har norsk som førstespråk. Disse utfordringene er først og fremst knyttet til at elevene ikke har tilstrekkelig begrepsforståelse på norsk. Mer språkopplæring i norsk og mer tospråklig fagopplæring er tiltakene lærerne har mest tro på at kan bidra til å gjøre opplæringssituasjonen bedre for elever som ikke har norsk som førstespråk.

De fleste elever og lærere opplever sjelden eller aldri at elever blir ertet på skolen på grunn av måten de snakker på. Elevene opplever imidlertid at språkrelatert erting forekommer noe oftere enn det lærerne oppfatter. Det er først og fremst andre elever i klassen/gruppa eller på skolen som står for ertingen.

Hvorvidt flerspråklighet er tatt opp som et eget tema i skoletimene varierer mellom skoler, trinn og lærere. Det snakkes noe oftere om flerspråklighet på de laveste trinnene, og lærere som underviser i språkfag utenom norsk snakker også oftere om dette.

2. Innledning

2.1 Bakgrunn

Denne rapporten presenterer funn fra undersøkelsen «Rom for språk?» som handler om hvordan elevenes språkkompetanse tas i bruk og forvaltes i norsk skole. Ipsos har gjennomført undersøkelsen på vegne av Språkrådet og MultiLing – senter for flerspråklighet ved Universitetet i Oslo. Undersøkelsen er gjennomført elektronisk blant elever og lærere på utvalgte trinn i grunnskolen.

I den norske grunnskolen er det registrert mer enn 150 språk og mer enn 120 språk i Oslo-skolen (Oslo kommune 2015). Til tross for det språklige mangfoldet finnes det lite kunnskap om i hvilken grad barn og unge bruker de språkene de kan, i skolesammenheng. Flere av kompetansemålene for grunnskolens språkopplæring åpner for å reflektere rundt temaer om språklig mangfold og variasjon og om egen og andres språkbruk. Også når det gjelder den tidlige fremmedspråkopplæringen, er betydningen av elevenes morsmål tematisert i læreplanene.

Undersøkelsen skal gi ny og viktig kunnskap om hvordan elever og lærere i den norske skolen forholder seg til elevenes flerspråklige praksis og flerspråklige kompetanse i skolehverdagen. Bruker for eksempel elevene ord fra flere språk når de snakker med hverandre? Og hvilke holdninger har elever og lærere til det å bruke flere språk i løpet av skoledagen?

Rapporten er utarbeidet av Ipsos ved avdelingsleder Kristin Rogge Pran (kristin.pran@ipsos.com) og seniorkonsulent Linn Sørensen Holst (linn.holst@ipsos.com). Kontaktansvarlig i Språkrådet er rådgiver Ingunn Indrebø Ims (ingunn.indrebo.ims@sprakradet.no).

2.2 Metode og gjennomføring

I perioden 3. september – 19. oktober 2015 gjennomførte Ipsos elektroniske spørreundersøkelser blant elever og lærere i grunnskolen. Undersøkelsen skulle i utgangspunktet gjennomføres blant elever på 5. og 9. trinn, og blant lærere på 1., 5. og 9. trinn. Grunnet sammenfall med nasjonale prøver og andre viktige undersøkelser for 5. og 9. trinn, ble det underveis i undersøkelsesperioden åpnet for å inkludere elever og lærere på 6. og 10. for å øke svarinngangen. I analysene og rapporteringen fra undersøkelsen er svar fra 5. og 6. trinn slått sammen og svar fra 9. og 10. trinn slått sammen. Samtlige grunnskoler som inngår i Utdanningsdirektoratets GSI-base¹ er invitert til å delta i undersøkelsen. Undersøkelsen kunne gjennomføres på bokmål eller nynorsk.

Skoleledere ved de aktuelle skolene fikk i forkant av kartleggingen tilsendt et informasjonsbrev per post. Deretter mottok skolelederne e-poster med informasjon og invitasjon til deltakelse i undersøkelsene for utvalgte lærere og elever ved skolen.

¹ Grunnskolens informasjonssystem (GSI) er et system for registrering av opplysninger om grunnskolen i Norge som Utdanningsdirektoratet i samarbeid med SSB har ansvar for.

Skolelederne ble bedt om å videresende undersøkelsen til en lærer (fortrinnsvis kontaktlærer) som kunne legge til rette for at elever besvarte elevundersøkelsen i skoletiden. Det ble oppfordret til at så mange som mulig av klassene eller gruppene på de aktuelle trinnene deltok i undersøkelsen. Skolelederne ble også bedt om å formidle lærerundersøkelsen til minst én lærer som underviser elevene som besvarte elevundersøkelsen, fortrinnsvis kontaktlærere, norsklærere, eller andre språklærere. I tillegg skulle kontaktlærere/norsklærere på 1. trinn inviteres til å svare. Lærere på 5., 6., 9. og 10. trinn skulle svare på undersøkelsen med utgangspunkt i den klassen eller gruppa som også deltok i elevundersøkelsen. Lærere på 1. trinn skulle svare på undersøkelsen med utgangspunkt i den klassen eller gruppa de er kontaktlærer eller norsklærer for.

Det ble sendt ut to påminnelser per e-post, samt gjennomført påminnelse på telefon til skoleledere på skoler hvor lærere og/eller elever ikke hadde besvart undersøkelsen innen gitte frister.

Det ble valgt å ikke presisere hvorvidt språkbruk i språkfag på skolen skulle inngå når man besvarte spørsmålene, eller om man var ute etter å kartlegge øvrig språkbruk i skolen. Av resultatene ser vi at en del har inkludert språkbruk i språkfag i sine besvarelser.

2.3 Svarprosent og frafall

2900 grunnskoler ble invitert til å delta i undersøkelsen med lærere og elever. I tabellen nedenfor presenteres antall svar og antall/andel skoler som er representert i undersøkelsen etter type respondent og trinn.

Tabell 1: Antall svar og antall/andel skoler som har svart på undersøkelsen etter type respondent og trinn

Kategori	Antall svar	Antall skoler som har svart	Andel av inviterte skoler som har svart
<i>Elever 5./6. trinn</i>	1984	125	8 %
<i>Elever 9./10. trinn</i>	2790	112	9 %
<i>Lærere 1. trinn</i>	129	116	5 %
<i>Lærere 5./6. trinn</i>	151	129	8 %
<i>Lærere 9./10. trinn</i>	143	91	7 %

Som det fremgår av tabell 1 er svarprosenten på skolenivå relativt lav. Mye av årsaken til dette er at datainnsamlingen sammenfalt med nasjonale prøver og flere andre viktige undersøkelser. Mange av skolene ga tilbakemeldinger om at de ønsket å skåne elevene som skulle svare på nasjonale prøver eller at deres skole var plukket ut til å delta i flere andre undersøkelser i den aktuelle perioden og derfor ikke hadde kapasitet til å delta. Som nevnt ble utvalget utvidet med to trinn (6. og 10.) underveis, og datainnsamlingsperioden ble utvidet med 3 uker for å tilrettelegge for best mulig svarprosent.

Denne undersøkelsen er gjennomført som en totalundersøkelse hvor hele populasjonen er invitert til å delta. I alle spørreundersøkelser vil det forekomme frafall. Frafallet i seg selv har

ikke nødvendigvis betydning for resultatenes representativitet så lenge det er tilfeldig. Ofte kan (tilfeldig) frafall utjevnes med vekting av resultatene i etterkant. Det kan likevel oppstå skjevheter i resultatene dersom frafallet er systematisk og har sammenheng med tema for undersøkelsen (lav svarprosent innenfor bestemte grupper av skoler). For å vurdere utvalgets representativitet har vi tatt utgangspunkt i den faktiske fordelingen av skoler på utvalgte variable. Når vi sammenligner fordelingen av skolene vi har fått svar fra med hensyn til skoletype, fylke og størrelse² med fordelingen av skolene som ble invitert til å delta i undersøkelsen³, finner vi ingen store avvik. Vi har derfor valgt å ikke vekte dataene.

I besvarelsene er det ikke fullstendig sammenfall mellom elev- og lærerutvalget. Det vil si at noen elever inngår i datamaterialet selv om deres lærer ikke besvarte undersøkelsen, og motsatt. Det er likevel hensiktsmessig å se på svarene fra de to gruppene opp mot hverandre så lenge hvert av utvalgene er representative.

2.4 Rapportens oppbygning og fremstilling av resultater

I denne rapporten fremstilles resultatene fra undersøkelsen i form av figurer og tekst. Interessante og betydelige forskjeller i besvarelsene mellom undergrupper blir kommentert i teksten. Figurer med grå bakgrunn er resultater fra elevundersøkelsen, mens figurer med lyseblå bakgrunn er resultater fra lærerundersøkelsen.

Noen figurer viser hvilke(t) språk elever eller lærere bruker eller observerer. I disse figurene er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelen som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppens utbredelse. Dette innebærer at dersom én person bruker flere språk innenfor en språkgruppe, telles og illustreres hvert enkelt språk. Se vedlegg for oversikt over gruppering.

Rapporten er inndelt i seks kapitler. Kapittel 1 og 2 inneholder sammendrag og innledning. Kapittel 3 beskriver språkbruk utenfor skolen, mens kapittel 4 tar for seg språkbruk på skolen. Kapittel 5 omhandler språkrelaterte holdninger, utfordringer og erting, mens kapittel 6 kartlegger lærernes holdninger og atferd rundt å sette flerspråklighet på agendaen. Vedleggene består av beskrivelse av utvalgene, oversikt over språkgruppering og tabeller med detaljerte resultater. Tabellvedleggene er velegnet for mer inngående studier av de enkelte spørsmål, og bør studeres for dypere analyser av f.eks. forskjeller i svar mellom undergrupper av spurte.

² Skoletype: Barneskole (1.-7. trinn), Ungdomsskole (8.-10. trinn) og Kombinert barne- og ungdomsskole (1.-10. trinn). Skolestørrelse: Under 100 elever, 100-300 elever, Over 300 elever.

³ Se vedlegg om beskrivelse av utvalget for en detaljert oversikt over fordelinger blant inviterte skoler (populasjon) og utvalg med hensyn til skoletype, fylke og skolestørrelse.

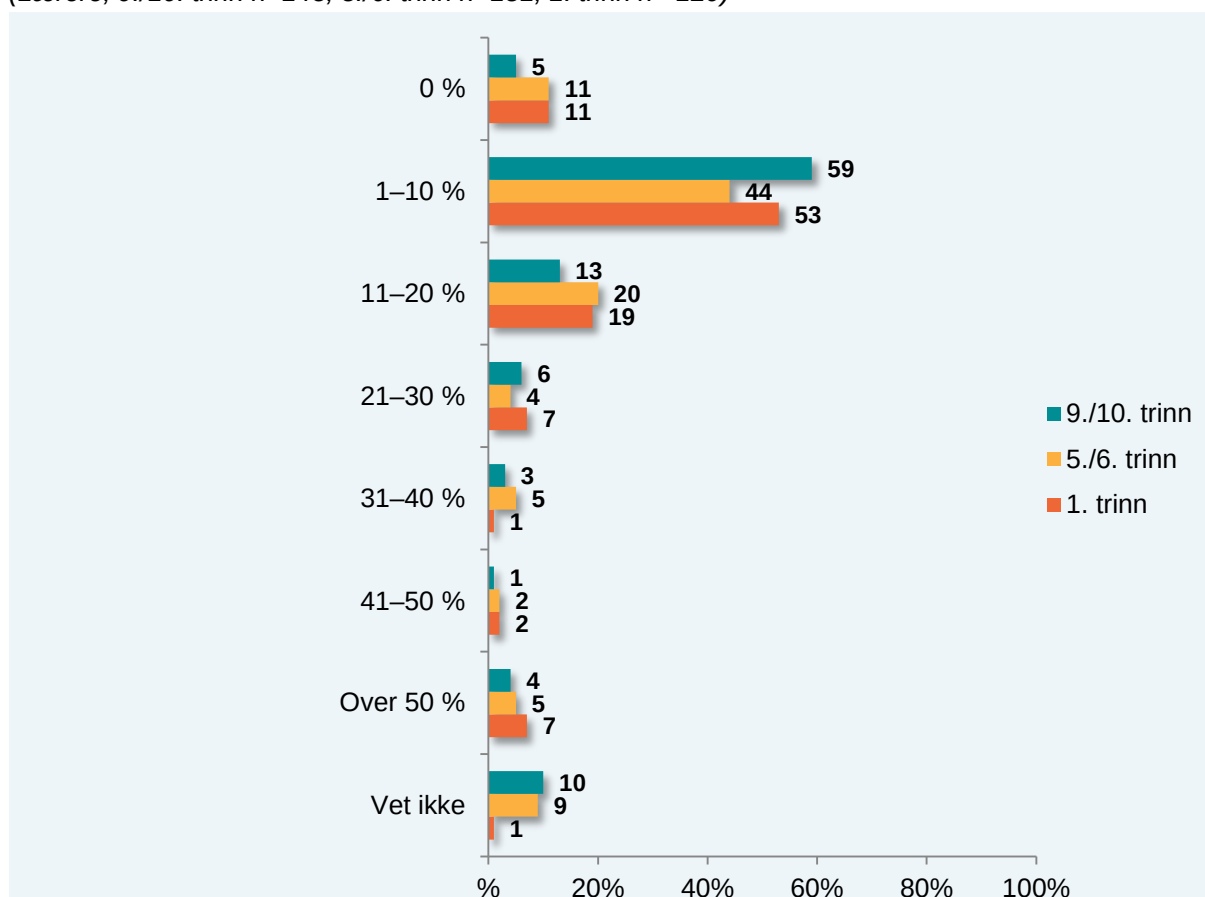
3. Språkbruk utenfor skolen

I dette kapitlet ser vi nærmere på bruk av språk utenfor skolen, for å danne et bilde av hvilke språk elevene bruker når de er hjemme, hvilke språk deres foreldre eller foresatte benytter, og hvilke språk elevene bruker når de er sammen med venner. Dette kapitlet vil danne et bakgrunnsteppe for kapittel 4, som går i dybden på hvordan elevenes eventuelle flerspråklige kompetanse brukes og forvaltes på skolen.

3.1 Bruk av språk hjemme

Som det fremgår av figur 1 oppgir de fleste lærerne som inngår i undersøkelsen at det er noen elever på skolen som snakker et annet språk enn norsk hjemme. Det er mest vanlig at andelen elever på skolen som snakker et annet språk enn norsk ligger mellom 1 og 10 %. Skoler med andeler over 50 % er overrepresentert i Oslo.

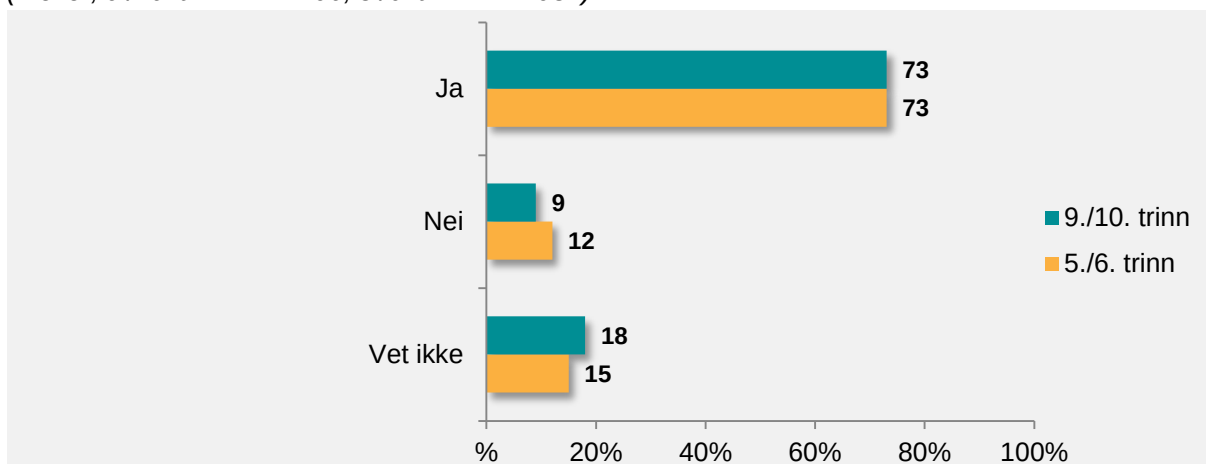
Figur 1: Omtrent hvor mange av elevene på skolen snakker et annet språk enn norsk hjemme?
(Lærere, 9./10. trinn n=143, 5./6. trinn n=151, 1. trinn n= 129)

Figur 2 viser at over 7 av 10 elever på de aktuelle trinnene svarer at det er noen i deres klasse eller gruppe som snakker andre språk enn norsk hjemme. Oslo-skoler er

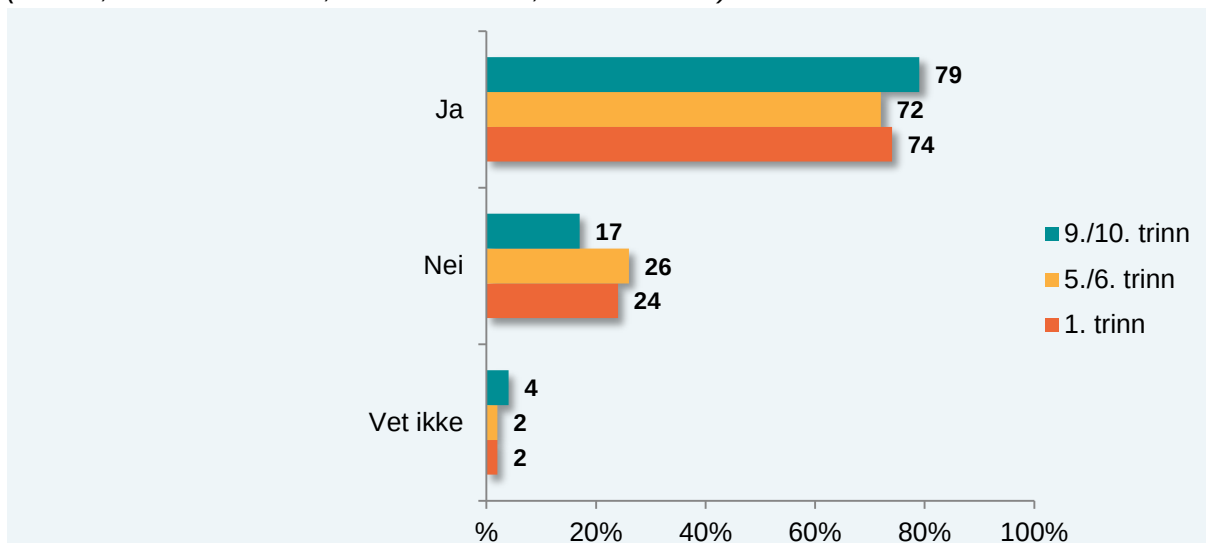
overrepresentert i ja-gruppen, og sannsynligheten for flerspråklige elever øker med skolestørrelse. Funnene harmonerer med svar fra lærere (figur 3), som oppgir at over 7 av 10 elever i klassen eller gruppa de underviser snakker andre språk enn norsk hjemme. Dette gjelder for lærere for alle de undersøkte trinnene.

Figur 2: Er det noen i din klasse eller gruppe som snakker andre språk enn norsk hjemme?
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Figur 3: Er det elever i klassen eller gruppa du underviser, som snakker andre språk enn norsk hjemme?

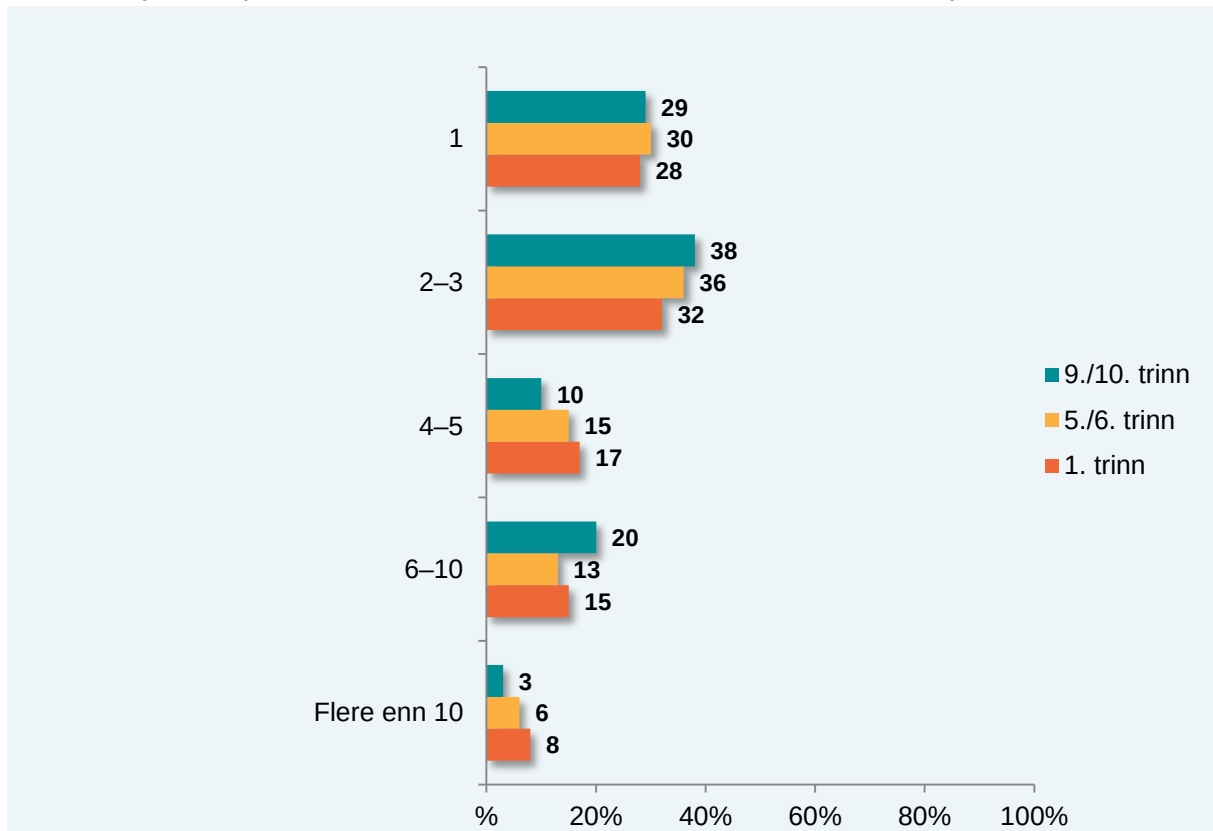
(Lærere, 9./10. trinn n=143, 5./6. trinn n=151, 1. trinn n= 129)

Lærerne som har elever i klassen eller gruppa som snakker et annet språk enn norsk hjemme, oppgir som regel at det er en eller to til tre elever i klassen de underviser som snakker andre språk enn norsk hjemme, jf. figur 4. Antallet er størst i Oslo og minst i Nord-Norge.

Figur 4: Omtrent hvor mange elever i klassen eller gruppa du underviser, snakker andre språk enn norsk hjemme (ca. antall)?

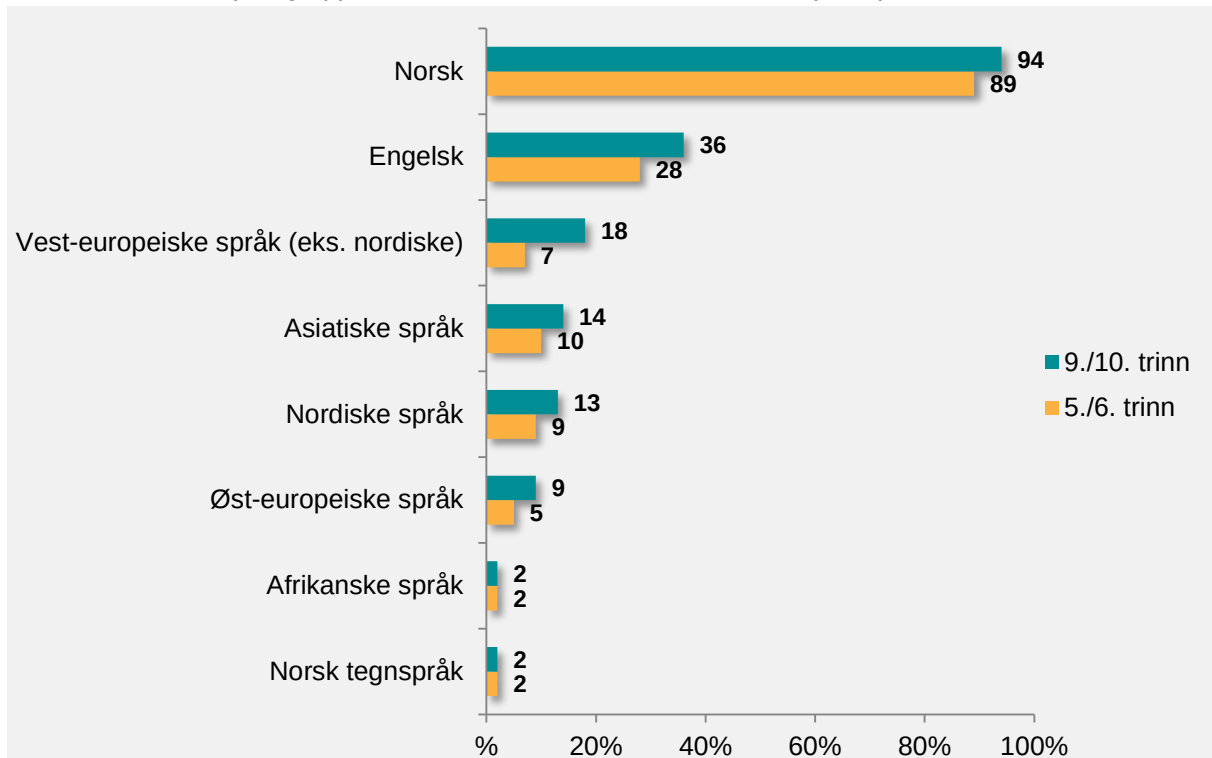
Filter: Spørsmålet er kun stilt til lærere som har elever i klassen eller gruppa som snakker andre språk enn norsk hjemme. (Lærere, 9./10. trinn n= 113, 5./6. trinn n= 108, 1. trinn n= 96)

De aller fleste elevene bruker norsk hjemme (jf. figur 5). Deretter følger engelsk som det nest mest brukte språket. Utover dette nevnes språk som spansk, tysk, svensk, dansk og fransk, i tillegg til en rekke andre språk. Tilsvarende mønster finner vi når elevene oppgir hvilke språk deres foreldre eller foresatte snakker (jf. figur 6).

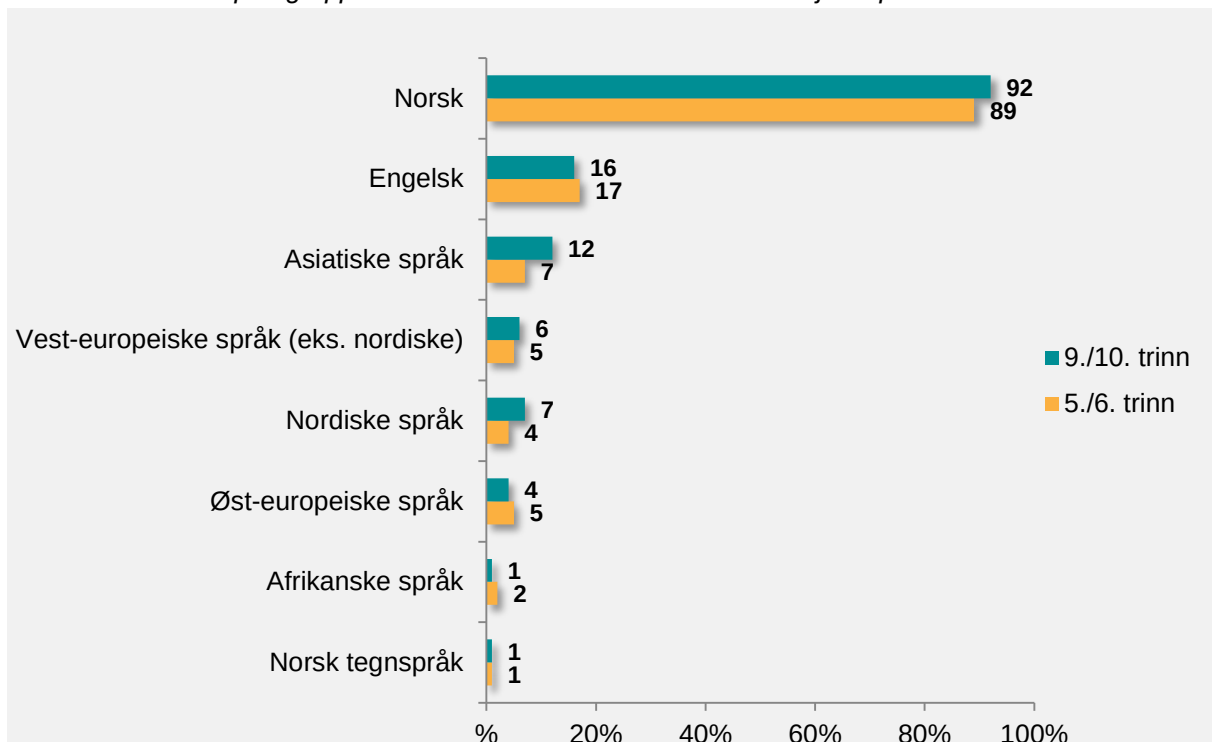
Figur 5: Hvilke(t) språk bruker du hjemme?

(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelene som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppenes utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

Figur 6: Hvilke(t) språk snakker dine foreldre eller foresatte?

(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelene som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppenes utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

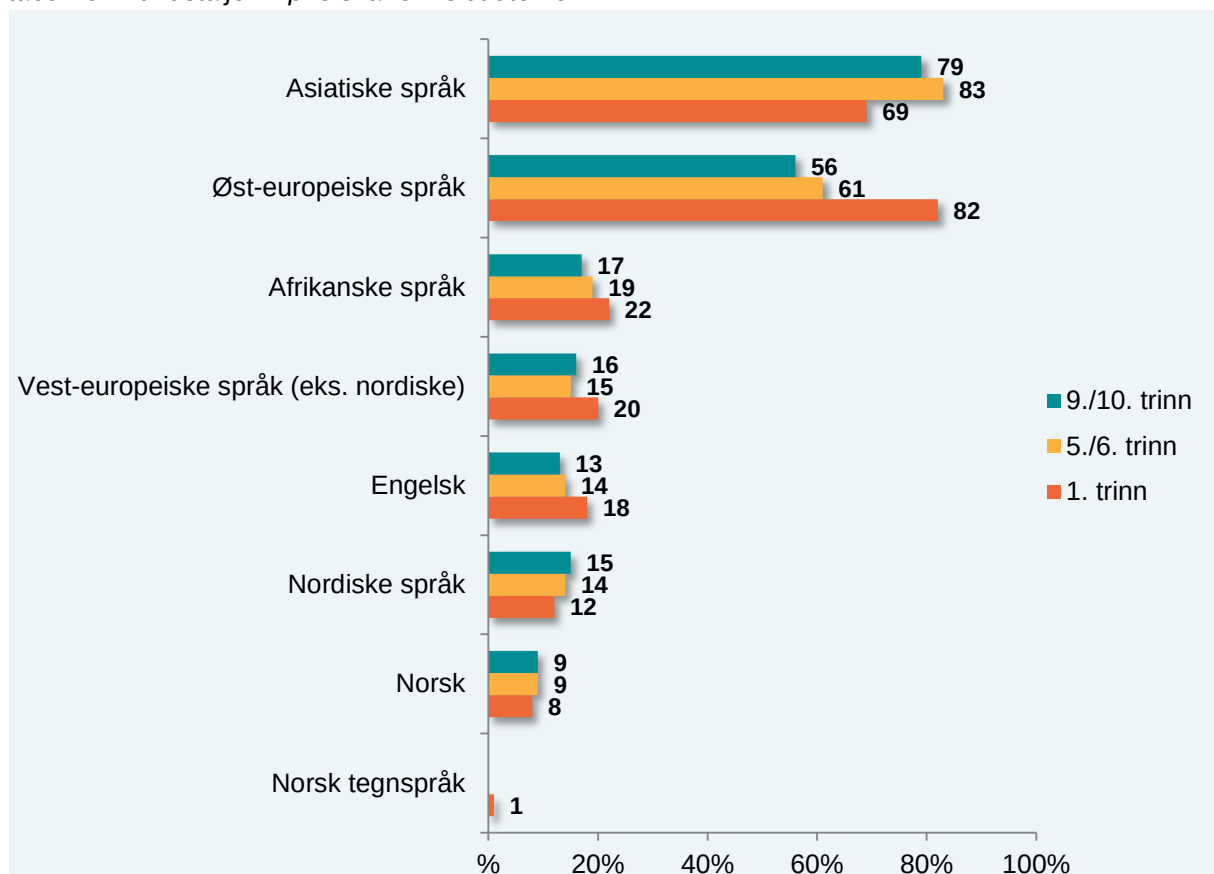
Lærerne oppgir en rekke ulike språk som flerspråklige elever i deres klasse eller gruppe snakker hjemme. Språk som polsk, engelsk, arabisk, somalisk og litauisk er blant språkene som nevnes oftest. I figuren er språkene gruppert. Se tabellverk for en detaljert oversikt over språkene som nevnes.

Utover norsk, oppgir elevene en noe annerledes forekomst av andre språk i hjemmet enn det lærerne rapporterer. Mens elevene oppgir at det brukes mest engelsk og vest-europeiske språk, peker lærerne i hovedsak på asiatiske, øst-europeiske og afrikanske språk. En mulig forklaring på dette er at lærerne tolker spørsmålet «strengere» ved å tenke på i hovedsak flerspråklige elever og hvilke språk de snakker med sine foreldre, mens elevene selv kanskje inkluderer låneord fra for eksempel engelsk, tysk og spansk som de «krydrer» norsken sin med.

Figur 7: Hvilke(t) språk snakker disse elevene hjemme?

Filter: Spørsmålet er kun stilt til lærere som oppgir at det er elever i klassen eller gruppa som snakker andre språk enn norsk hjemme (Lærere, 9./10. trinn n=113, 5./6. trinn n=108, 1. trinn n= 96)

I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelen som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppenes utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

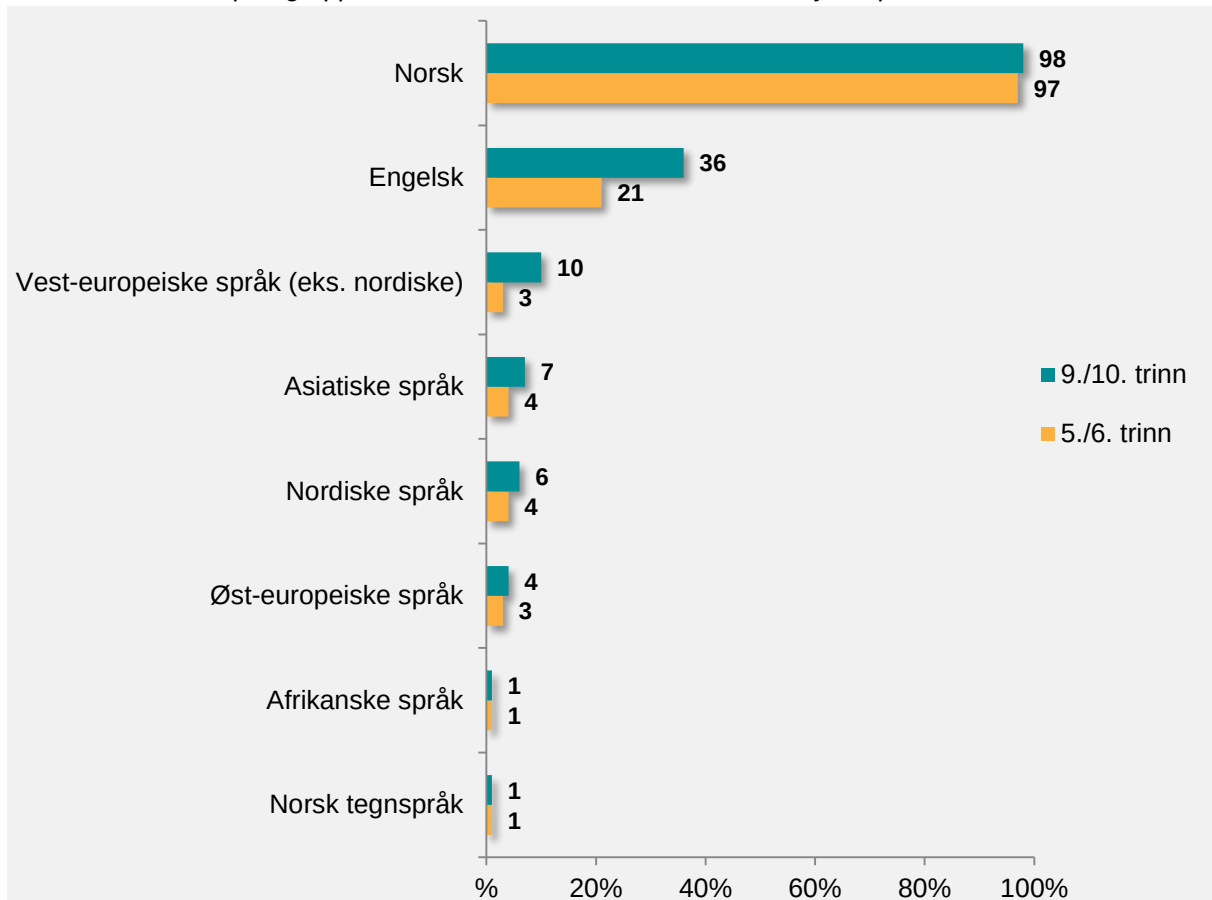

3.2 Bruk av språk med venner

Nær samtlige elever som inngår i undersøkelsen svarer at de bruker norsk når de er sammen med venner. Av andre språk er det engelsk som brukes mest, utover dette brukes en rekke andre språk av et mindretall (se figur 8).

Figur 8: Hvilke(t) språk bruker du når du er sammen med venner?

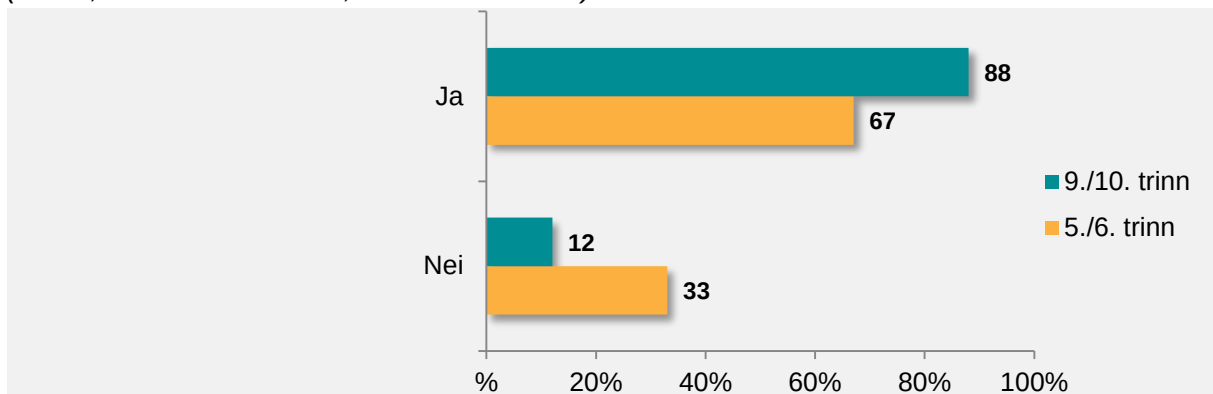
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelene som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppenes utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

Flertallet av elevene både på 9./10. trinn og 5./6. trinn bruker noen ganger ord eller setninger fra andre språk enn norsk når de er sammen med venner. Andelen elever som sier at de gjør dette er langt høyere blant elever på 9./10. trinn sammenlignet med elever på 5./6. trinn.

Figur 9: Bruker du noen ganger ord eller setninger fra andre språk enn norsk når du er sammen med venner?

(Elever, 9./10. trinn $n = 2790$, 5./6. trinn $n = 1984$)

Engelske ord og uttrykk som «yes», «omg», «what», «hello», «lol» er eksempler på ord, uttrykk eller setninger fra andre språk enn norsk som flest elever nevner at de bruker når de er sammen med venner. Se flere eksempler i ordskyen nedenfor (figur 10).

Figur 10: Eksempler på ord eller setninger fra andre språk enn norsk som du bruker når du er sammen med venner

Filter: Spørsmålet er kun stilt til elever som noen ganger bruker ord eller setninger fra andre språk enn norsk når de er sammen med venner (Elever: 9./10. trinn n = 2455, 5./6. trinn n= 1325)

4. Språkbruk på skolen

Dette kapitlet gjør rede for bruk av ulike språk på skolene, både i klasserommet og i friminuttene. Vi ser både på hvilke språk elevene lærer på skolen og hvilke språk de bruker på skolen, samt hvordan skolene kommuniserer med foreldre/foresatte.

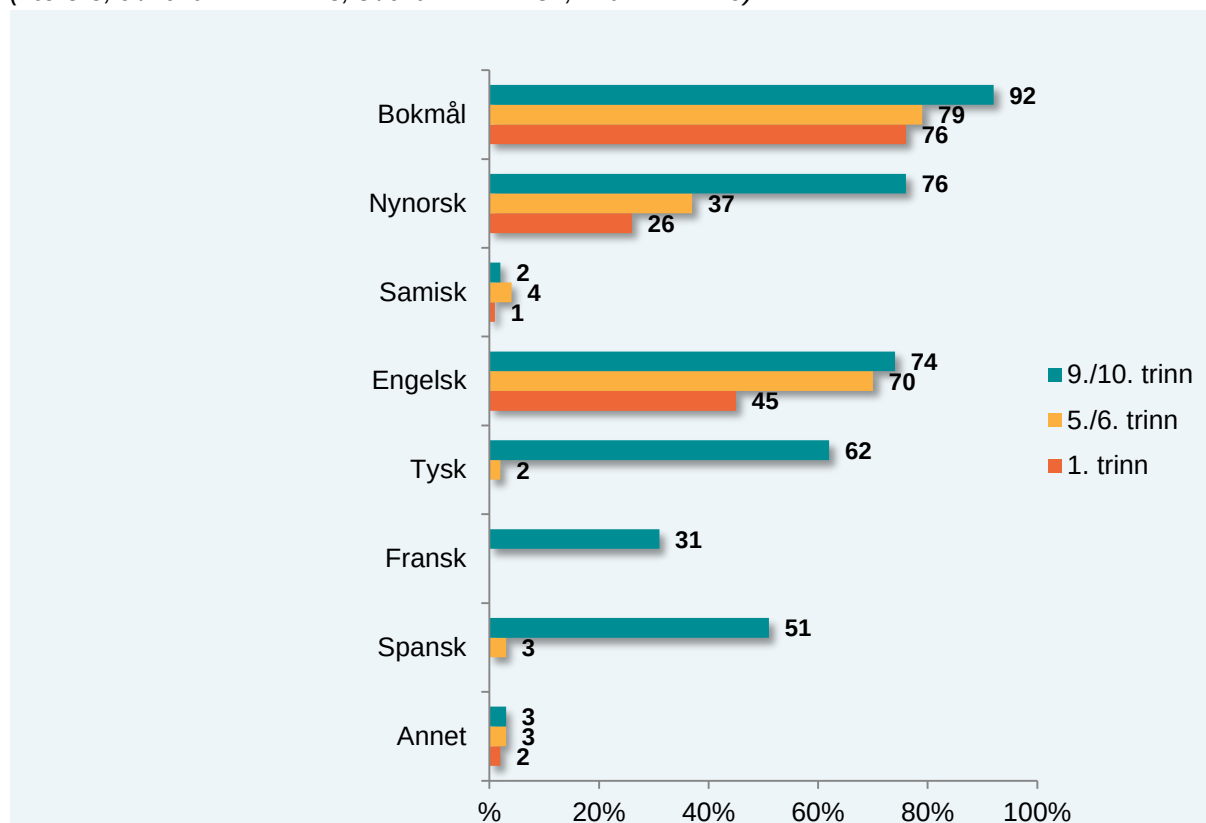
4.1 Bruk av språk i klasserommet

Som det fremgår av figur 11 og 12 lærer det store flertallet av elevene på alle de undersøkte trinnene bokmål og engelsk på skolen, med unntak av elever på 1. trinn hvor under halvparten lærer engelsk. Andelen som lærer engelsk burde vært enda høyere enn det som er oppgitt, da engelskundervisning er obligatorisk både på 5./6. trinn og 9./10. trinn. Med utgangspunkt i dette, samt tilbakemeldinger på undersøkelsen fra elever og lærere, er det nærliggende å tro at enkelte respondenter har svart med utgangspunkt i undervisningsspråket på skolen generelt (målformen), heller enn ulike språkfag elevene undervises i.

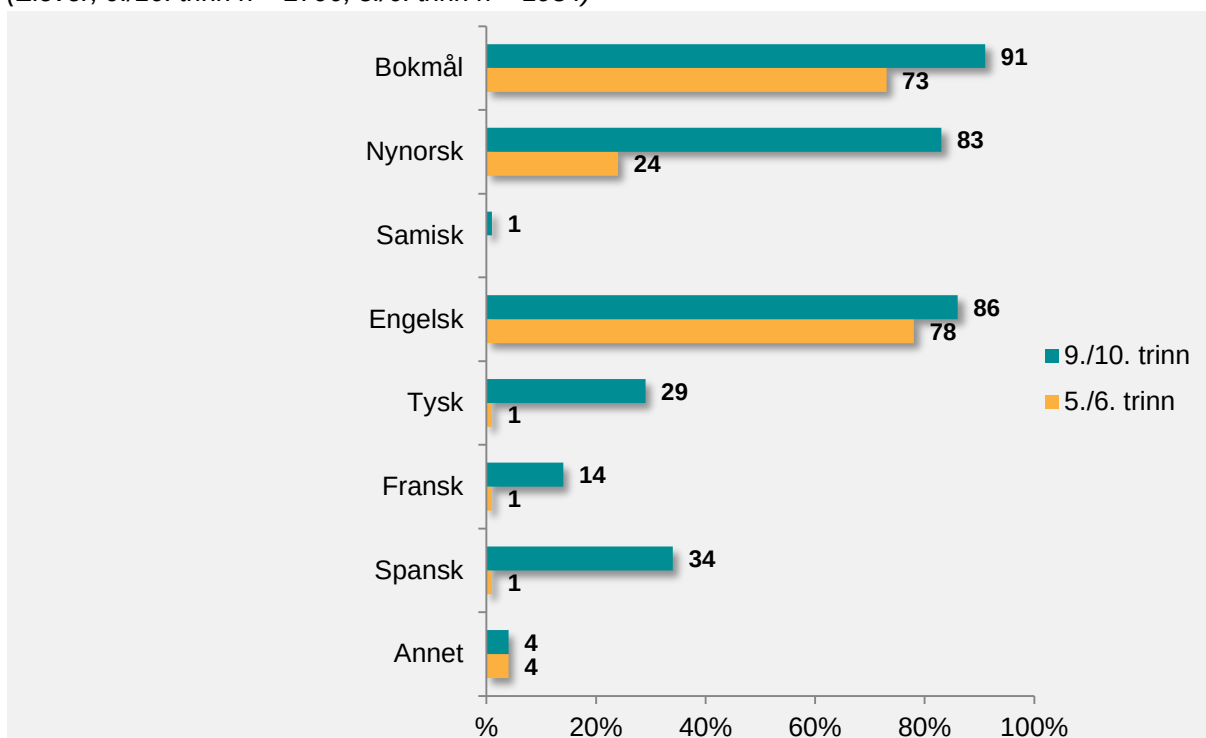
Et stort flertall av elevene på 9./10. trinn lærer nynorsk. I denne gruppen er det også en god del elever som lærer fremmedspråk som tysk, spansk og fransk.

Figur 11: Hvilke(t) språk lærer elevene i klassen eller gruppa på skolen?

(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

Figur 12: Hvilke(t) språk lærer du på skolen?
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

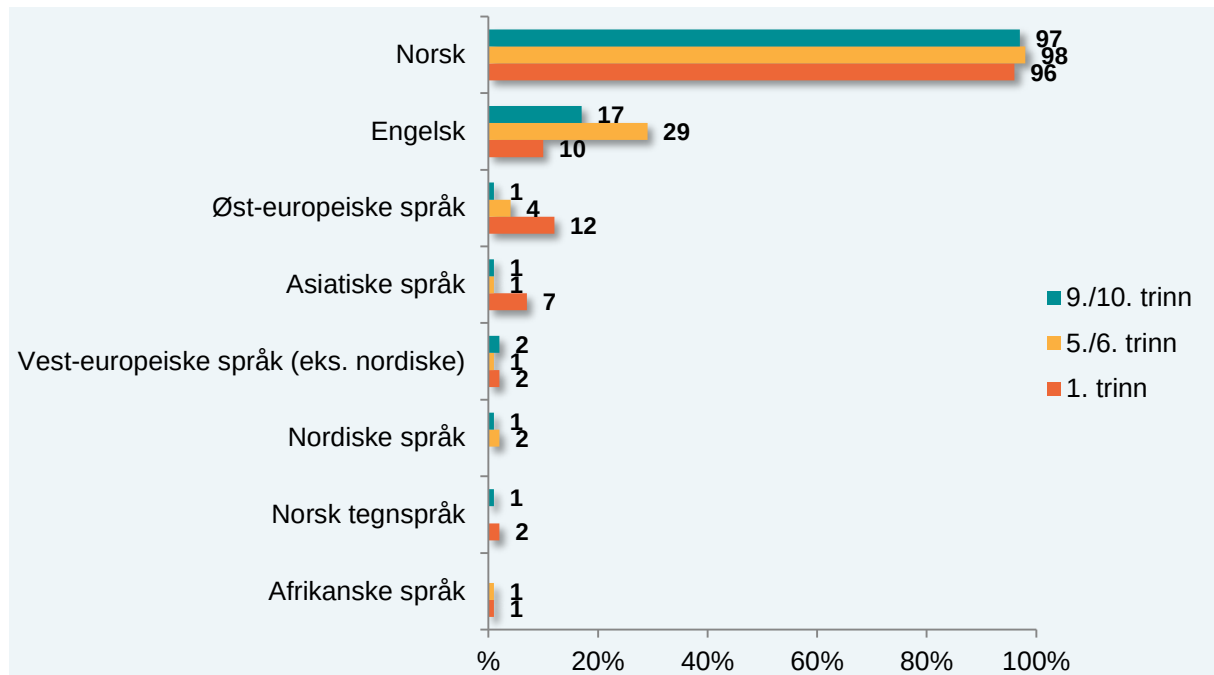

Som det fremgår av figur 13 oppgir lærerne at norsk er det klart mest brukte språket i deres skoletimer, som brukes av nesten alle elevene. Når man ser på andre språk enn norsk er det engelsk som brukes mest. En del av dette er naturligvis knyttet til engelskundervisning, da vi ser at lærere som underviser i engelsk nevner engelsk oftere enn de som ikke underviser i engelsk.

Lærerne nevner også en rekke andre språk som elever bruker i deres skoletimer, eksempelvis europeiske språk som polsk, russisk, litauisk, tysk og svensk, og andre språk som assosieres med store minoritetsgrupper i Norge fra Asia/Afrika som arabisk, punjabi, somalisk og vietnamesisk. Norsk tegnspråk nevnes også av enkelte lærere. Andre språk enn norsk og engelsk brukes imidlertid i relativt liten grad i skoletimene. Unntaket er at en del lærere på 1. trinn oppgir at øst-europeiske språk brukes i skoletimene. Dette henger nok sammen med den tiltakende innvandringen fra land som Polen og Litauen de siste årene.

Figur 13: Hvilke(t) språk bruker elevene i klassen eller gruppa i dine skoletimer?

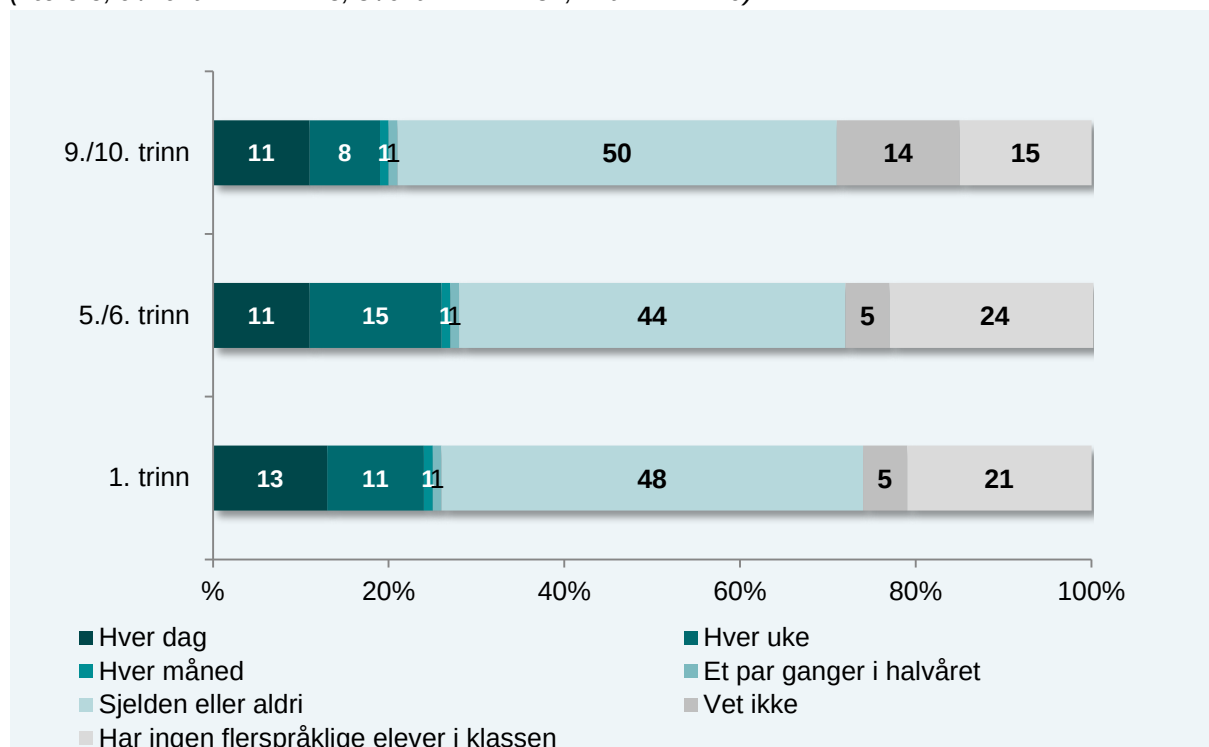
(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelene som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppens utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

Rundt 20 – 25 % av lærerne på de aktuelle trinnene svarer at flerspråklige elever i klassen bruker andre språk enn norsk i skoletimene ukentlig eller oftere (figur 14). I kapittel 5 drøftes det hvorvidt elever og lærere synes det er positivt eller negativt at det brukes andre språk enn norsk på skolen, både i skoletimene og i friminuttene.

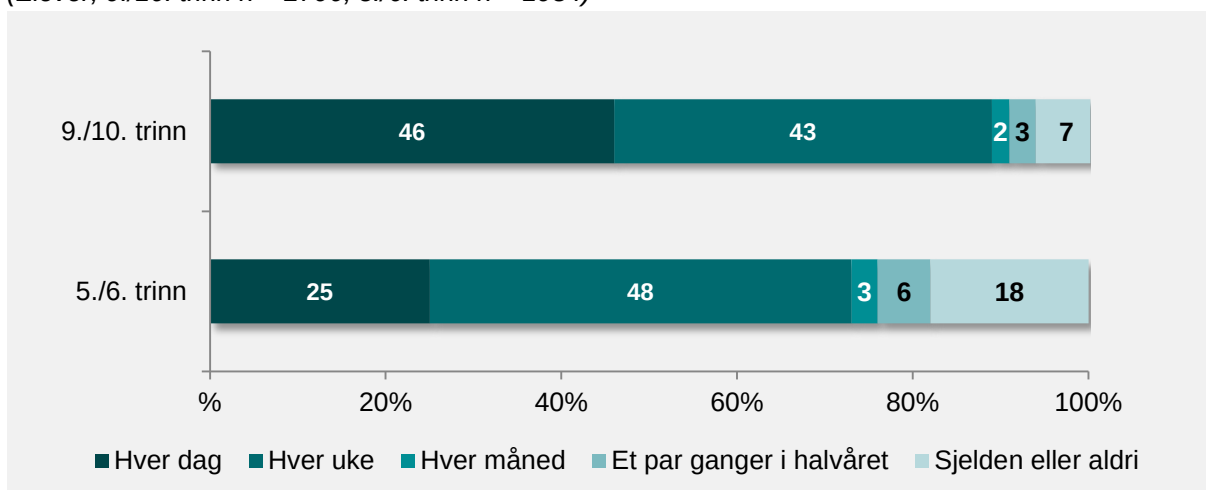
Figur 14: I skoletimene: Hvor ofte bruker flerspråklige elever i klassen eller gruppa andre språk enn norsk?

(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

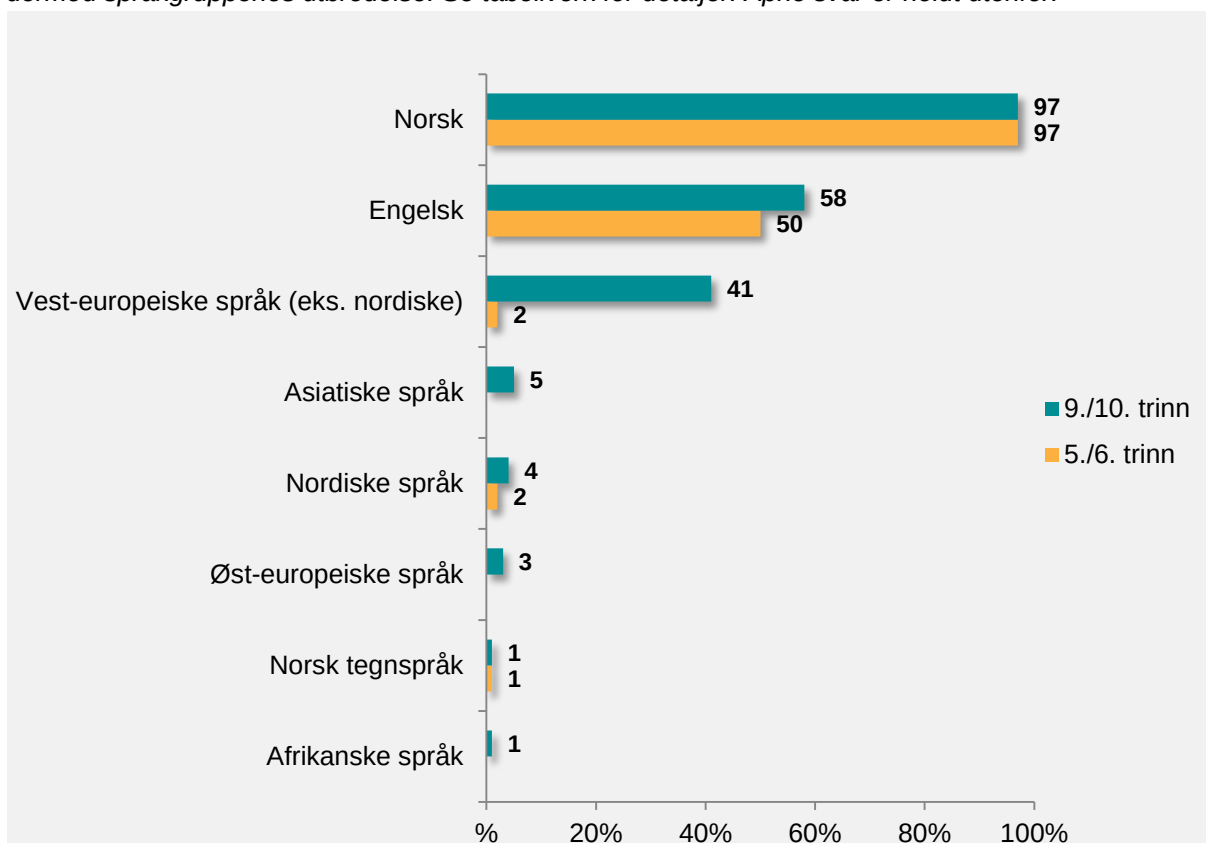
Som det fremgår av figur 15 svarer det store flertallet av elevene at de bruker andre språk eller ord fra andre språk enn norsk i skoletimene ukentlig eller oftere. Slik språkbruk er mer utbredt på 9./10. trinn enn på 5./6. trinn. Med tanke på at undervisning i språkfag som for eksempel engelsk er obligatorisk er det grunn til å tro at elevene har lagt til grunn ulik forståelse av dette spørsmålet. Noen har nok tenkt på bruk av språk i skoletimene utenom i språkfag, mens andre trolig har inkludert bruk av språk i språkfag. Dette er i tråd med funn som fremgår av figur 16, hvor vi ser at elevene som oppgir at de bruker andre språk eller ord fra andre språk i skoletimene, primært bruker skolespråkene norsk, engelsk, spansk, tysk og fransk. Det er dessuten i hovedsak elever på 9./10. trinn som nevner spansk, tysk og fransk, som sannsynligvis henger sammen med at de har fordypning i disse språkene.

Figur 15: I skoletimene: Hvor ofte bruker du andre språk eller ord fra andre språk enn norsk?
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Figur 16: Hvilke(t) språk bruker du til lærerne?

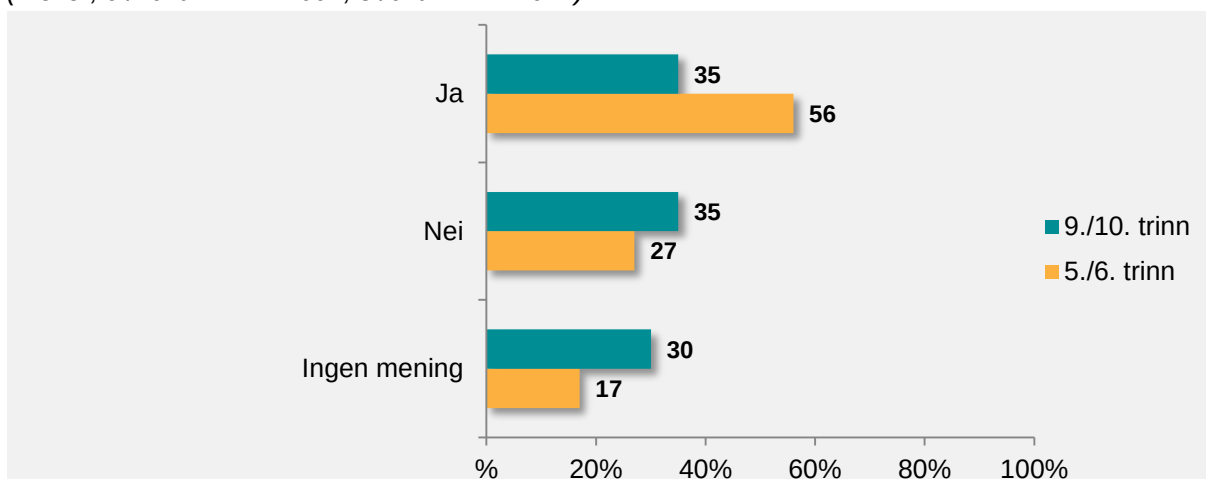
Filter: Spørsmål kun stilt til elever som bruker språk eller ord fra andre språk i skoletimene. (Elever, 9./10. trinn n = 2602, 5./6. trinn n = 1622) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelen som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppens utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

Elevene som oppgir at de bruker språk eller ord fra andre språk i skoletimene ble spurt om de ønsker at de oftere kunne bruke flere språk enn norsk i skoletimene. Blant elever på 5./6. trinn oppgir et flertall at de kunne tenke seg dette, mens andelen er lavere på 9./10. trinn (jf. figur 17). Man kan tenke seg at dette henger sammen med at flere elever på 9./10. trinn har språkundervisning utover norsk og engelsk sammenlignet med elever på 5./6. trinn.

Figur 17: Ønsker du at du oftere kunne bruke flere språk enn norsk i skoletimene?

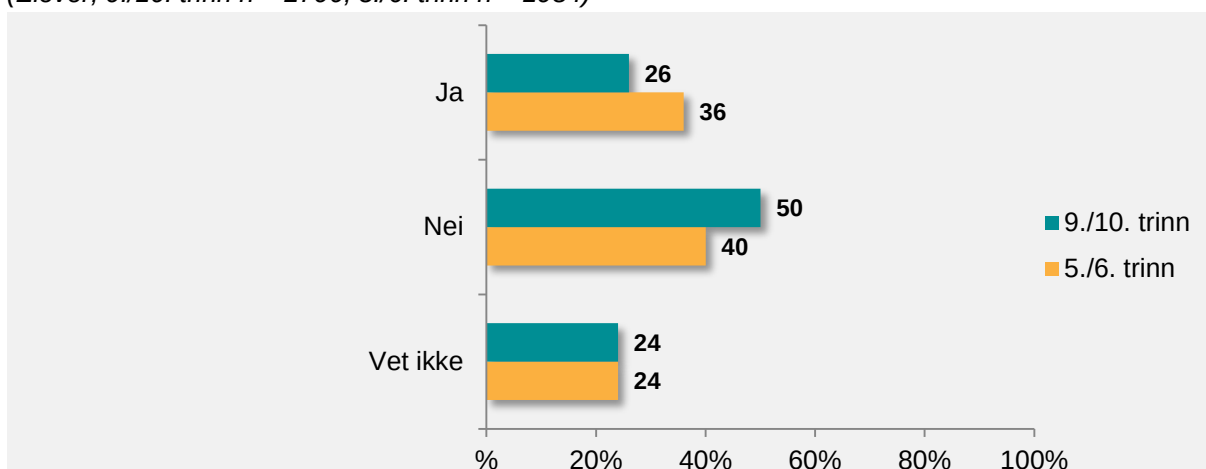
Filter: Spørsmålet er kun stilt til elever som bruker språk eller ord fra andre språk i skoletimene.
(Elever, 9./10. trinn n = 2602, 5./6. trinn n = 1622)

Det er også hensiktsmessig å kartlegge bruk av andre språk når det kommer til synlige, skriftlige dokumenter, som plakater og oppslag. Blant elever på 9./10. trinn oppgir ca. 1 av 4 at det er slike plakater eller oppslag i klasserommet. På 5./6. trinn er denne andelen noe høyere. Dette kan henge sammen med at bruk av plakater og oppslag i undervisningen generelt er større på barneskolen enn på ungdomsskolen.

Figur 18: Er det plakater eller oppslag på andre språk enn norsk i klasserommet?

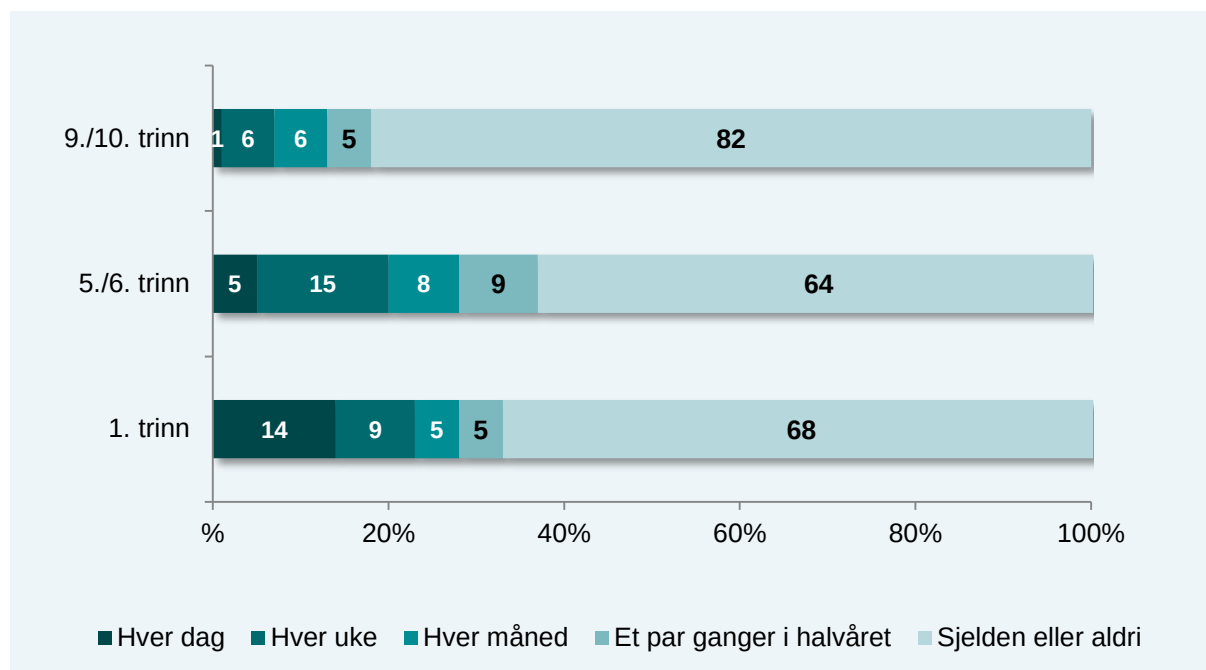
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Det samme mønsteret ser vi når lærerne har svart på det samme (figur 19) – det er mer bruk av plakater og oppslag på andre språk enn norsk på 1. og 5./6. trinn enn på 9./10. trinn. Flertallet av lærerne på de aktuelle trinnene svarer imidlertid at de sjelden eller aldri har plakater eller oppslag på andre språk enn norsk når de underviser.

Figur 19: Hvor ofte har klassen eller gruppa plakater eller oppslag på andre språk enn norsk når du underviser?

(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

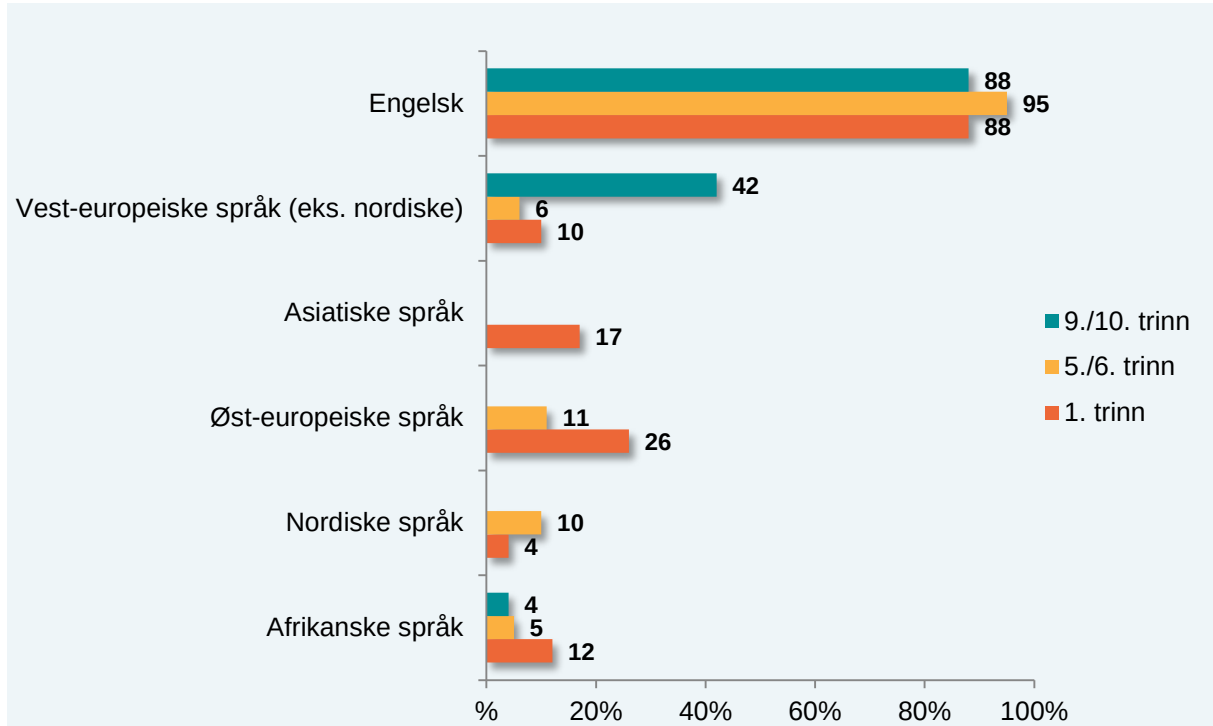

Plakater eller oppslag på andre språk er i all hovedsak på engelsk. På 9./10. trinn er det i tillegg en del oppslag eller plakater på tysk, spansk og fransk, som trolig henger sammen med undervisning i disse språkfagene på disse trinnene. På 1. trinn ser vi igjen at øst-europeiske språk brukes i betydelig grad, og også somalisk og en del asiatiske språk. Det er tenkelig at plakater og oppslag på disse språkene først og fremst har til hensikt å lære minoritetsspråklige barn norsk, men at en konsekvens kan være at norskspråklige barn også lærer noen ord fra disse språkene.

Figur 20: Hvilke(t) andre språk enn norsk har dere plakater eller oppslag på?

Filter: Spørsmålet er kun stilt til lærere som svarer at de har plakater eller oppslag på andre språk enn norsk når de underviser. (Lærere, 9./10. trinn n = 26, 5./6. trinn n = 55, 1. trinn n = 41)

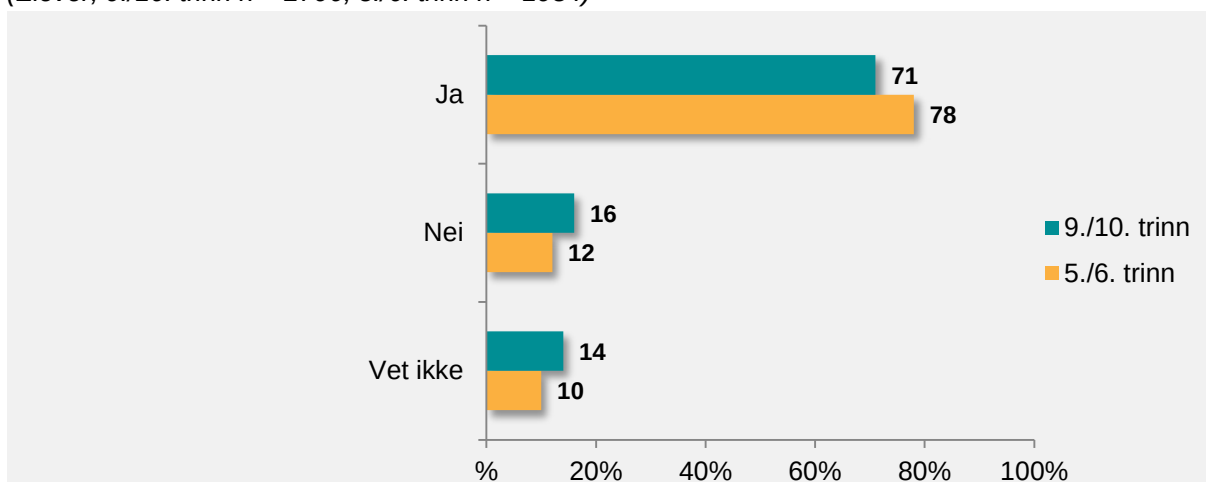
I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelen som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppens utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

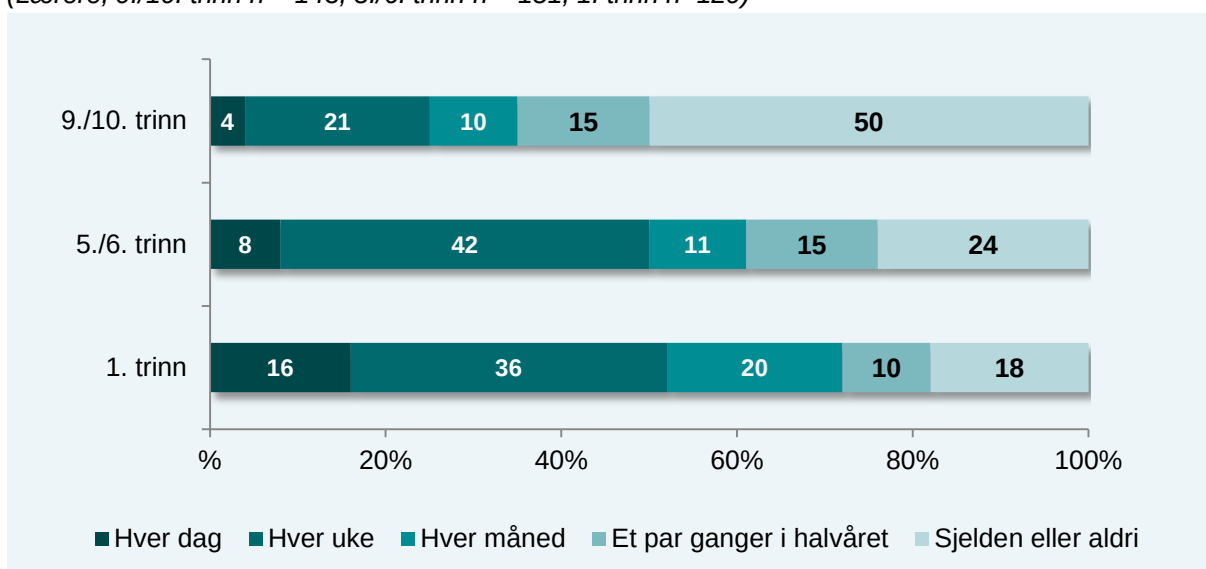
Over 7 av 10 elever på 9./10. trinn, og nær 8 av 10 elever på 5./6. trinn svarer at lærerne noen ganger spør om hva ting heter på andre språk enn norsk. Hvor ofte det spørres om dette, varierer med trinn – det spørres oftere om dette på 1. trinn og 5./6. trinn enn på 9./10. trinn. Mye av dette foregår i timer der det undervises i språkfag. Blant lærere som underviser i språkfag utenom norsk, spør 60 % om dette ukentlig eller oftere, mens bare 21 % av lærere som ikke underviser i slike språkfag gjør det samme.

Figur 21: Spør lærerne noen ganger om hva ting heter på andre språk enn norsk?

(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Figur 22: Hvor ofte spør du elevene i klassen eller gruppa hva ting heter på andre språk enn norsk?

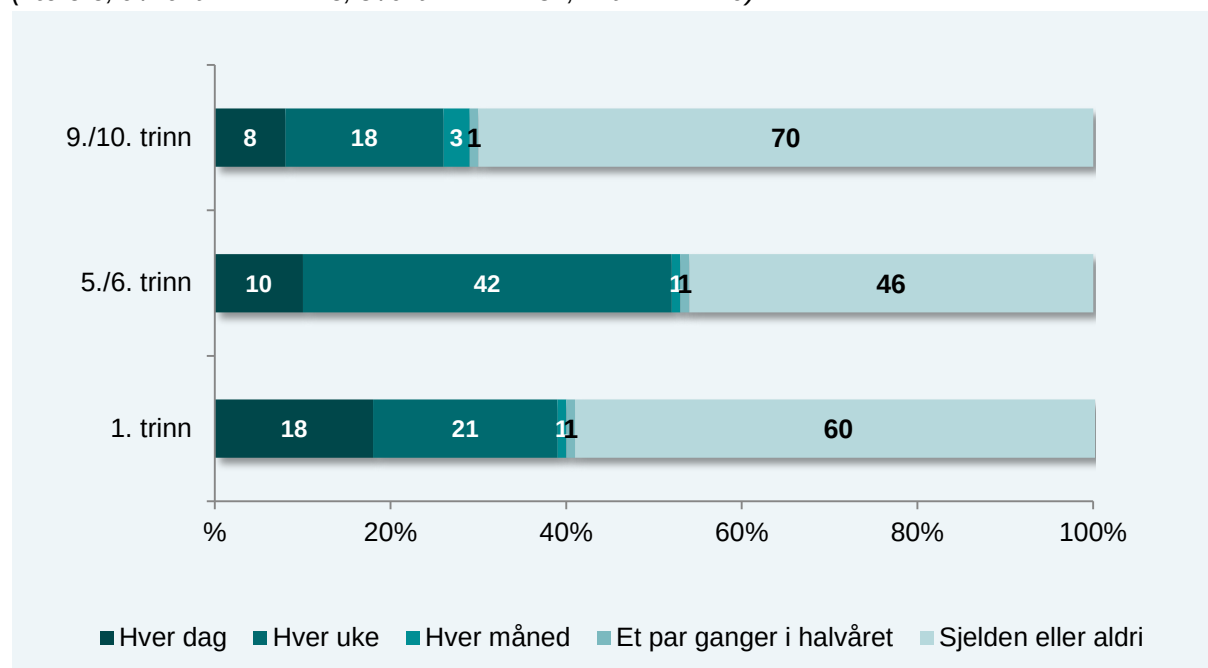
(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

Også når det kommer til hvor ofte lærerne bruker andre språk enn norsk når de snakker med elevene, ser vi tydelige forskjeller mellom lærere på ulike trinn og mellom lærere som underviser i engelsk og fremmedspråk og de som ikke underviser i disse fagene. Totalt bruker 59 % av lærerne som underviser i engelsk og fremmedspråk andre språk enn norsk når de snakker med elevene ukentlig eller oftere, mot bare 16 % av lærerne som ikke underviser i slike språkfag. Det er i all hovedsak engelsk som snakkes utenom norsk med elevene i klassen eller gruppa, og noe tysk, fransk og spansk (se figur 24).

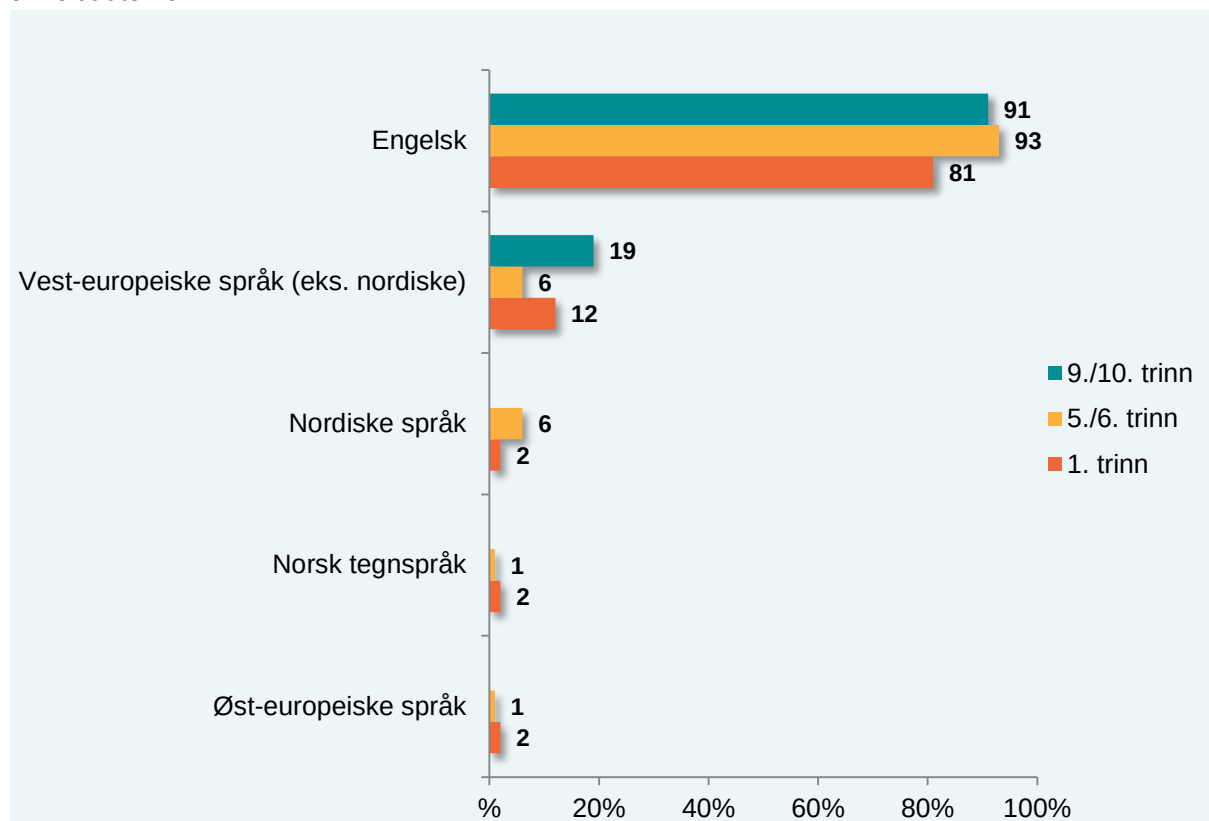
Figur 23: Hvor ofte bruker du andre språk enn norsk når du snakker med elevene i klassen eller gruppa?

(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

Figur 24: Hvilke(t) språk bruker du når du snakker med elevene?

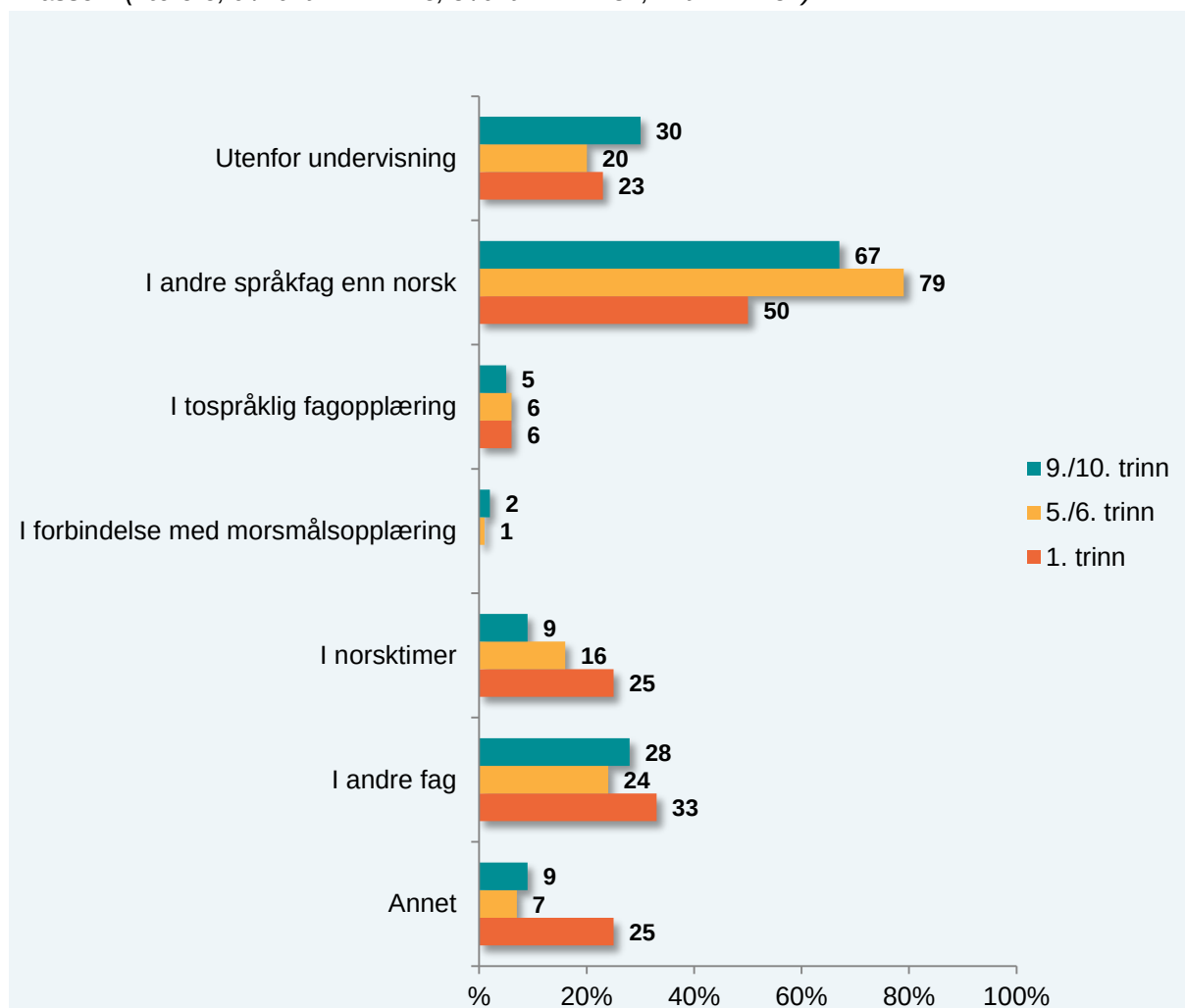
Filter: Spørsmålet er kun stilt til lærere som bruker andre språk enn norsk når de snakker med elevene i klassen. (Lærere, 9./10. trinn n = 43, 5./6. trinn n = 82, 1. trinn n=52) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelen som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppens utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

Figur 25 viser i hvilke situasjoner lærere bruker andre språk enn norsk når de snakker med elevene. Som nevnt foregår mye av dette i språkfagene utenom norsk, men 20 – 30 % av lærerne bruker andre språk enn norsk også utenfor undervisningen. Omtrent 1 av 3 lærere bruker andre språk enn norsk også i andre fag enn språkfag.

Figur 25: I hvilke situasjoner bruker du andre språk enn norsk når du snakker med elevene?

Filter: Spørsmålet er kun stilt til lærere som bruker andre språk enn norsk når de snakker med elevene i klassen. (Lærere, 9./10. trinn n = 43, 5./6. trinn n = 82, 1. trinn n=52)

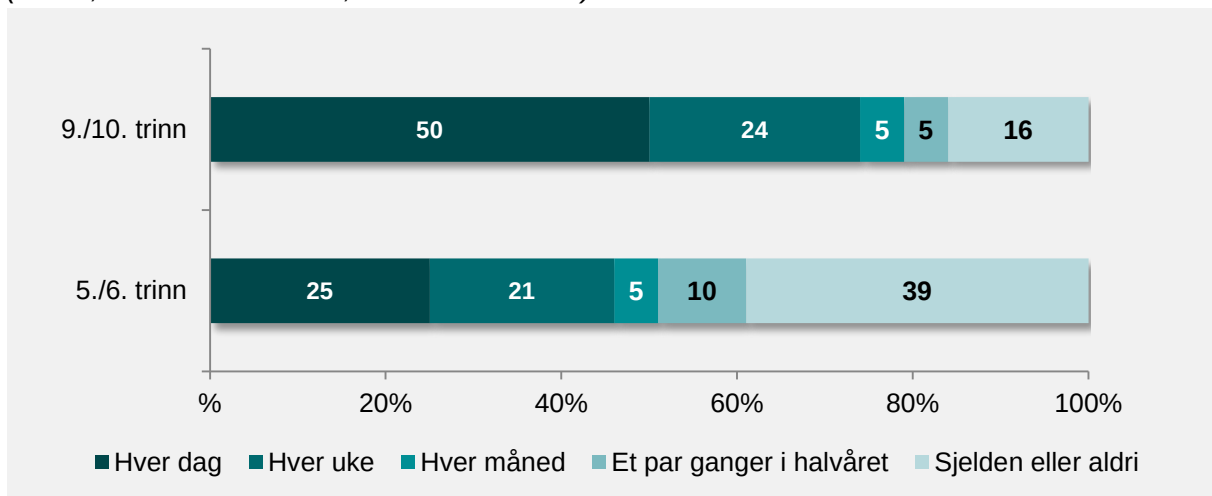

4.2 Bruk av språk i friminuttene

I friminuttene styres kommunikasjon og samtaler av elevene selv i større grad enn i skoletimene. I friminuttene er ikke elevene påvirket av faglig kontekst og de står også friere til å snakke med hvem de vil. Derfor er det interessant å kartlegge hvordan skoleelever bruker ulike språk på denne arenaen.

Forekomst av språkbruk utenom norsk i friminuttene er relativt høy. På 5./6. trinn bruker nesten halvparten av elevene andre språk eller ord fra andre språk enn norsk ukentlig eller oftere. Bruken er dessuten vesentlig høyere på 9./10. trinn hvor nesten 3 av 4 bruker andre språk enn norsk i friminuttene.

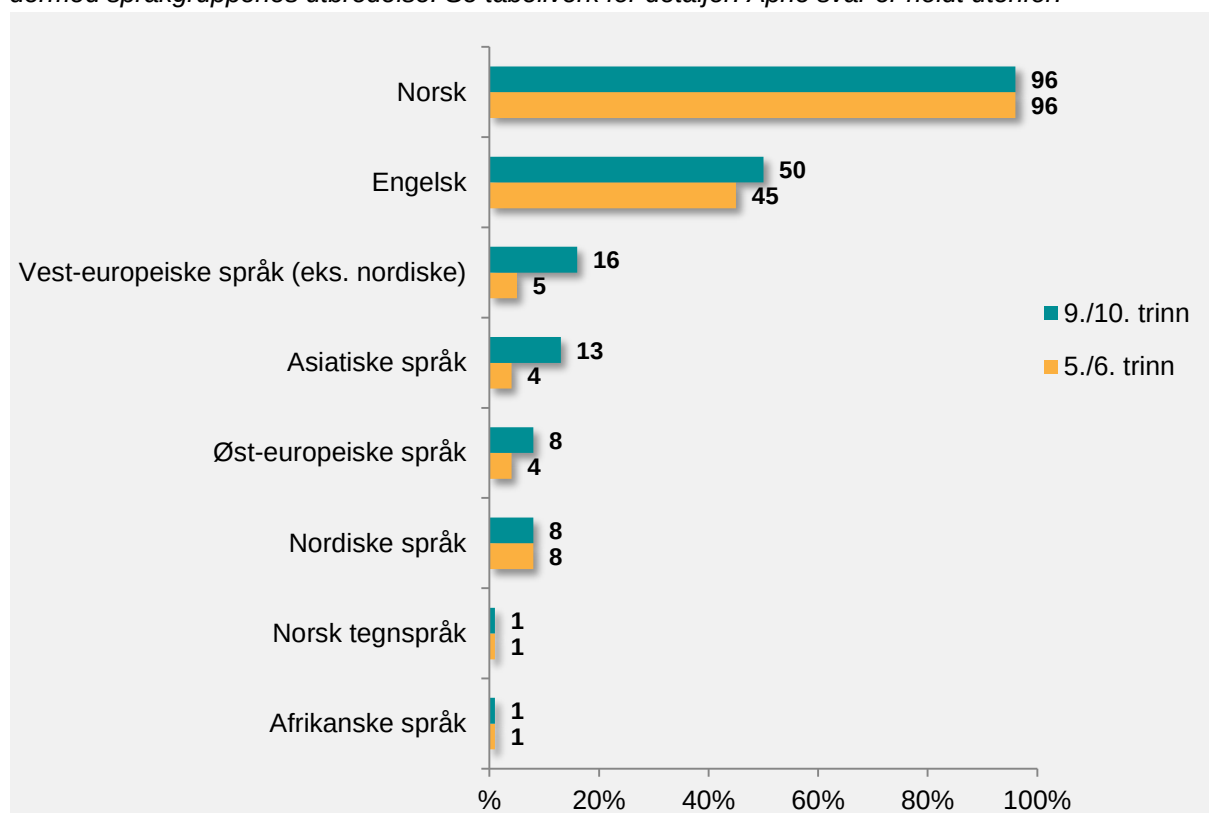
Figur 26: I friminuttene: Hvor ofte bruker du andre språk eller ord fra andre språk enn norsk?
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Som vi ser av figur 27, brukes norsk i tillegg til andre språk hos de aller fleste elever som bruker andre språk i friminuttene. Utover dette er det høyest forekomst av engelsk, og deretter vest-europeiske og asiatiske språk.

Figur 27: Hvilke(t) språk bruker du i friminuttene?

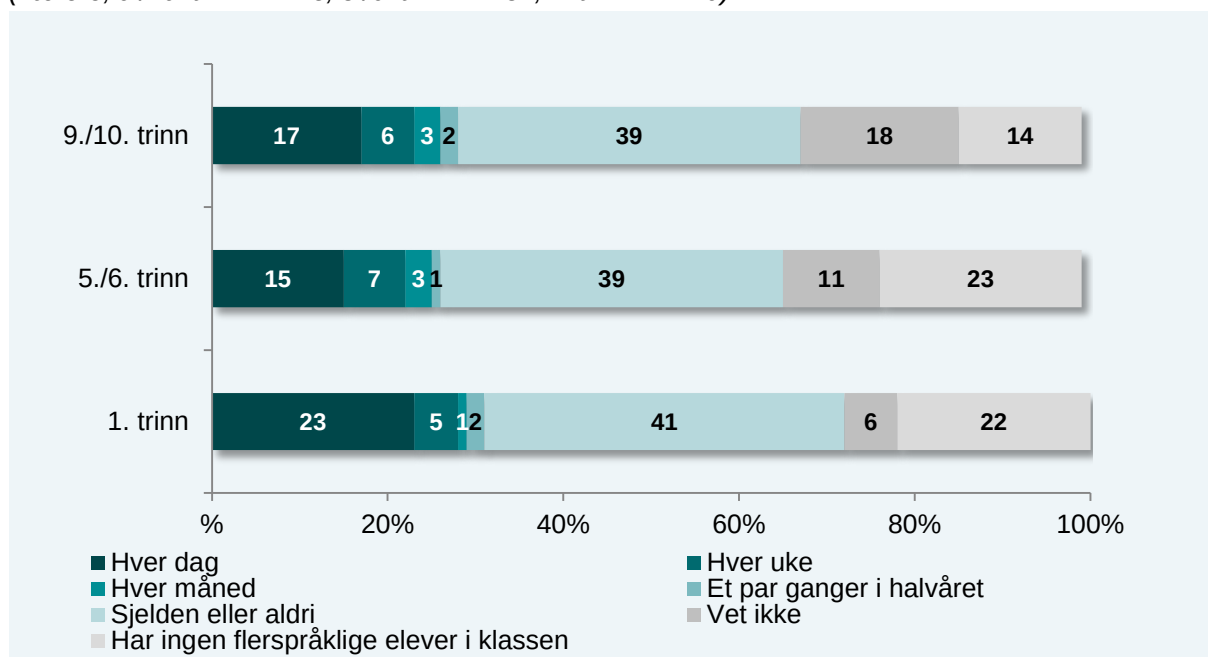
Filter: Spørsmålet er kun stilt til elever som bruker andre språk enn norsk i friminuttene. (Elever, 9./10. trinn n = 2347, 5./6. trinn n = 1202) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelene som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppens utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

Over 2 av 10 lærere oppgir at de flerspråklige elevene i klassen bruker andre språk enn norsk i friminuttene ukentlig eller oftere. Her er det ikke veldig store forskjeller mellom klassetrinnene. Man kan imidlertid stille spørsmål ved hvorvidt lærernes kunnskap om dette reflekterer den *faktiske* språkbruken blant flerspråklige elever i friminuttene, da de i mange tilfeller ikke overhører elevenes samtaler i pausene. Resultatet illustrerer like fullt lærernes *oppfatning* av de flerspråklige elevenes språkbruk i friminuttene.

Figur 28: I friminuttene: Hvor ofte bruker flerspråklige elever i klassen eller gruppa andre språk enn norsk?

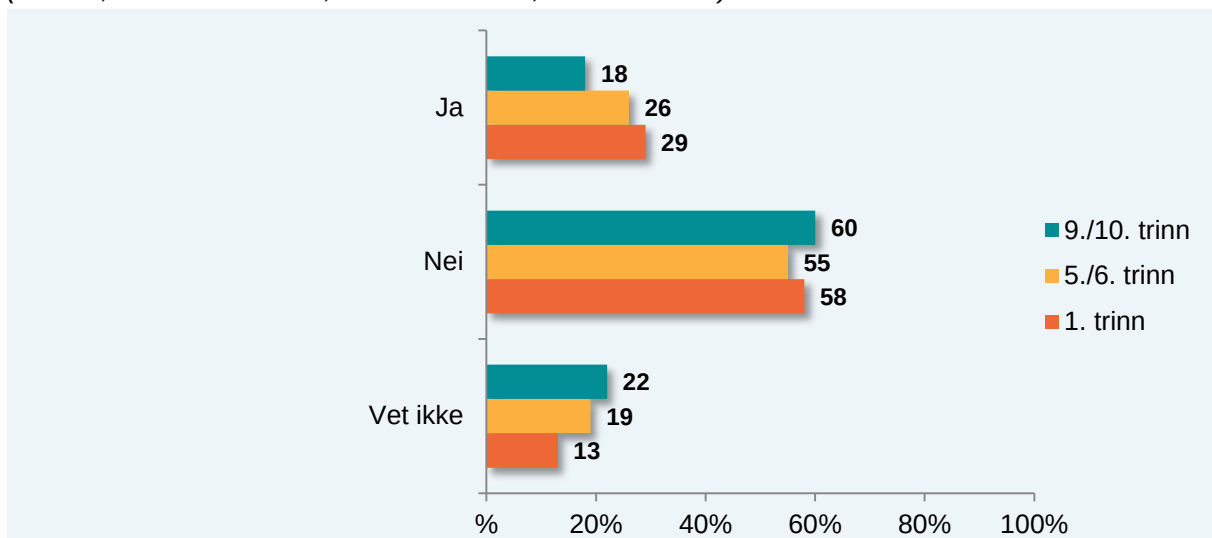
(Lærere, 9./10. trinn n=143, 5./6. trinn n=151, 1. trinn n= 129)

4.3 Bruk av språk i skolens kommunikasjon med foreldre og foresatte

Flertallet av lærere på alle de aktuelle trinnene svarer at deres skole ikke gir informasjon til foreldre og foresatte på flere språk enn norsk (jf. figur 29). Informasjon til foreldre og foresatte på flere språk enn norsk forekommer oftere på 1. og 5./6. trinn enn på 9./10. trinn, og ikke overraskende oftere i Oslo enn i andre landsdeler. Hele 46 % av lærerne fra skoler i Oslo svarer at skolen gir informasjon på andre språk enn norsk.

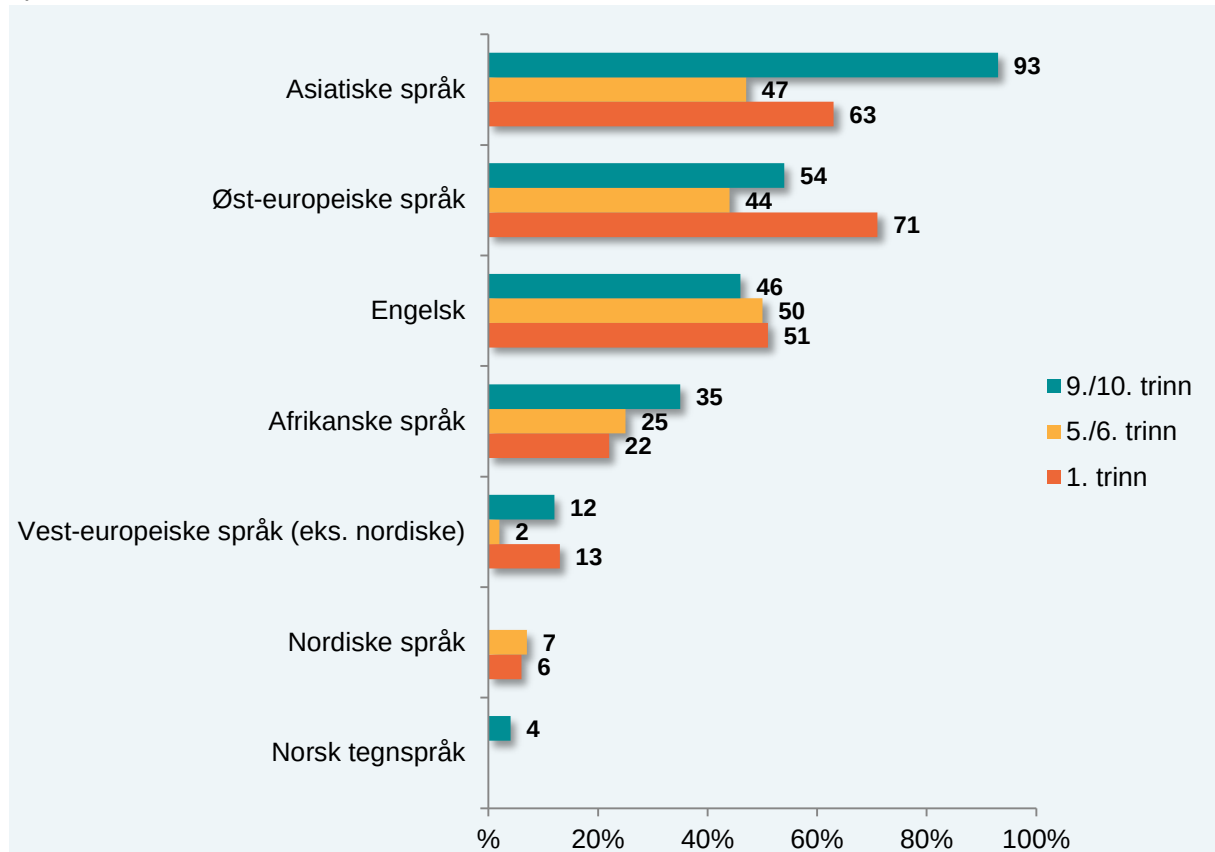
Figur 29: Gir skolen informasjon til foreldre og foresatte på flere språk enn norsk?
(Lærere, 9./10. trinn n=143, 5./6. trinn n=151, 1. trinn n= 129)

Blant skolene som gir foreldre og foresatte informasjon på andre språk enn norsk, gis informasjonen i hovedsak på engelsk, arabisk, polsk og somalisk.

Figur 30: Hvilke(t) språk gir skolen informasjon til foreldre og foresatte på?

Filter: Spørsmålet er kun stilt til lærere på skoler som gir informasjon til foreldre og foresatte på flere språk enn norsk. (Lærere, 9./10. trinn n=26, 5./6. trinn n=40, 1. trinn n= 37) I figuren er enkelte av språkene som er oppgitt slått sammen til språkgrupper. I språkgruppene er andelen som bruker det enkelte språk summert, og illustrerer dermed språkgruppens utbredelse. Se tabellverk for detaljer. Åpne svar er holdt utenfor.

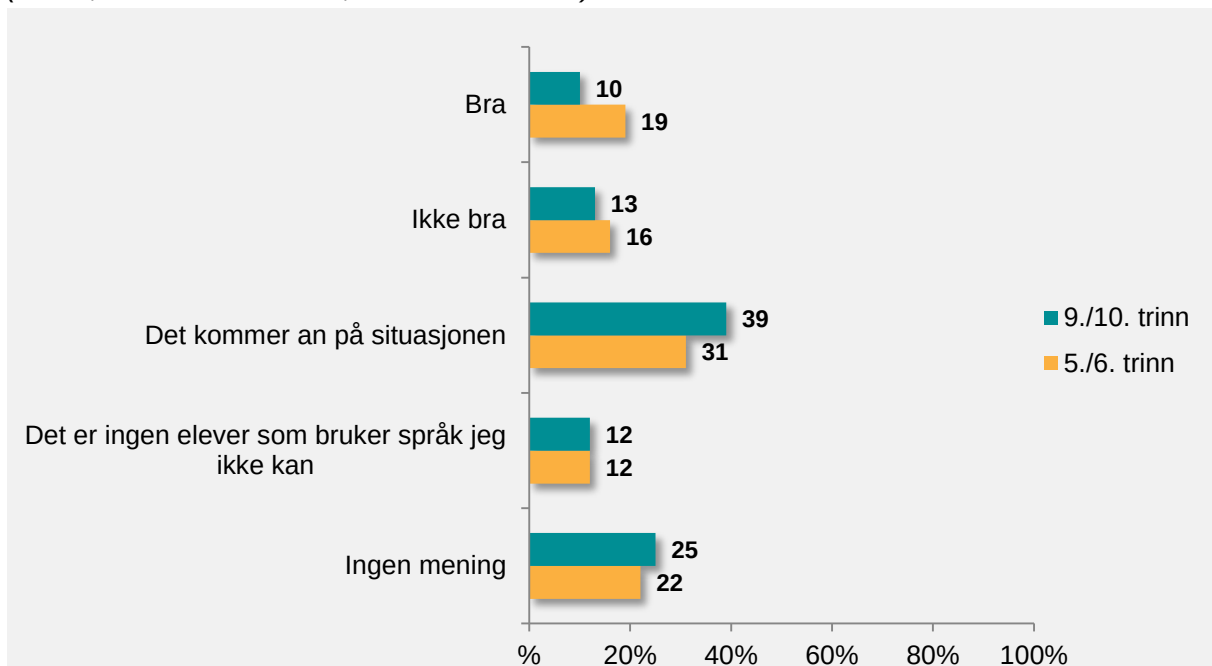
5. Språkrelaterte holdninger, utfordringer og erting

Dette kapitlet går i dybden på elevenes og lærernes holdninger til bruk av andre språk enn norsk i skoletimene og i friminuttene, samt erfaringer med språkrelaterte utfordringer og erting.

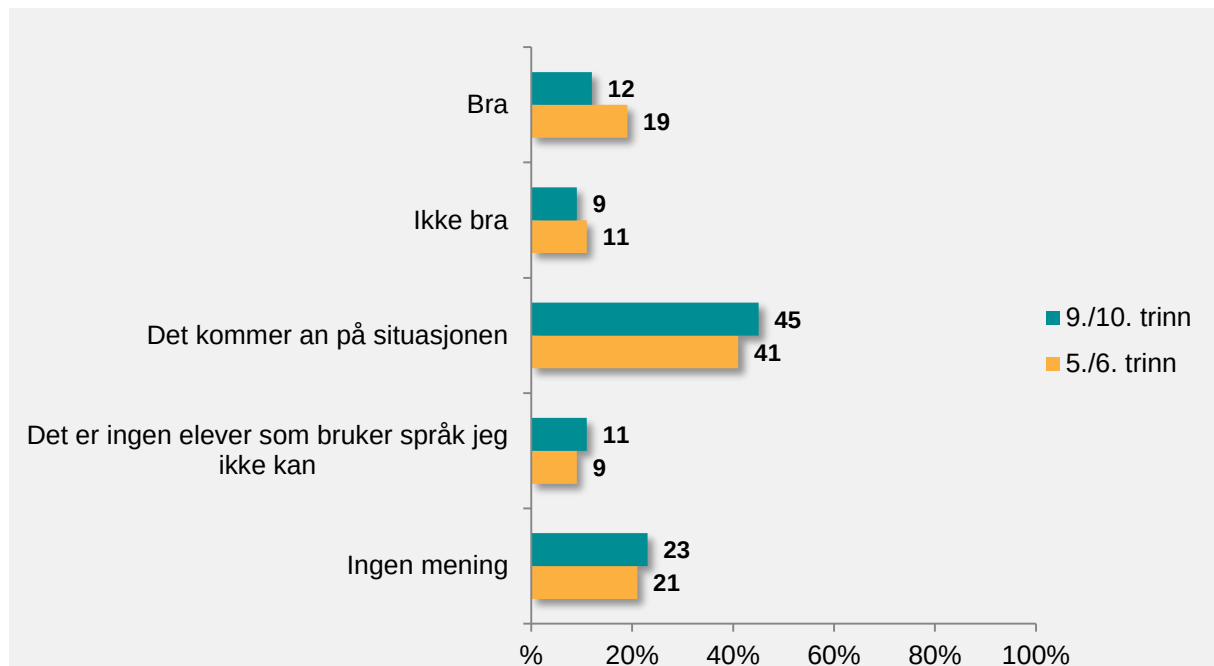
5.1 Holdninger til bruk av andre språk enn norsk på skolen

Elevene ble spurt om hva de synes om at andre elever bruker språk i skoletimene og i friminuttene som de selv ikke kan. Som det fremgår av figur 31 og 32 har elevene ganske delte meninger om dette. Mange elever svarer at det kommer an på situasjonen, og det er også mange som ikke har noen mening. Svarmønsteret er ganske likt for elever på 5./6. trinn og 9./10. trinn.

Figur 31: Hvis elever bruker språk i skoletimene som du ikke kan, hva synes du om det?
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

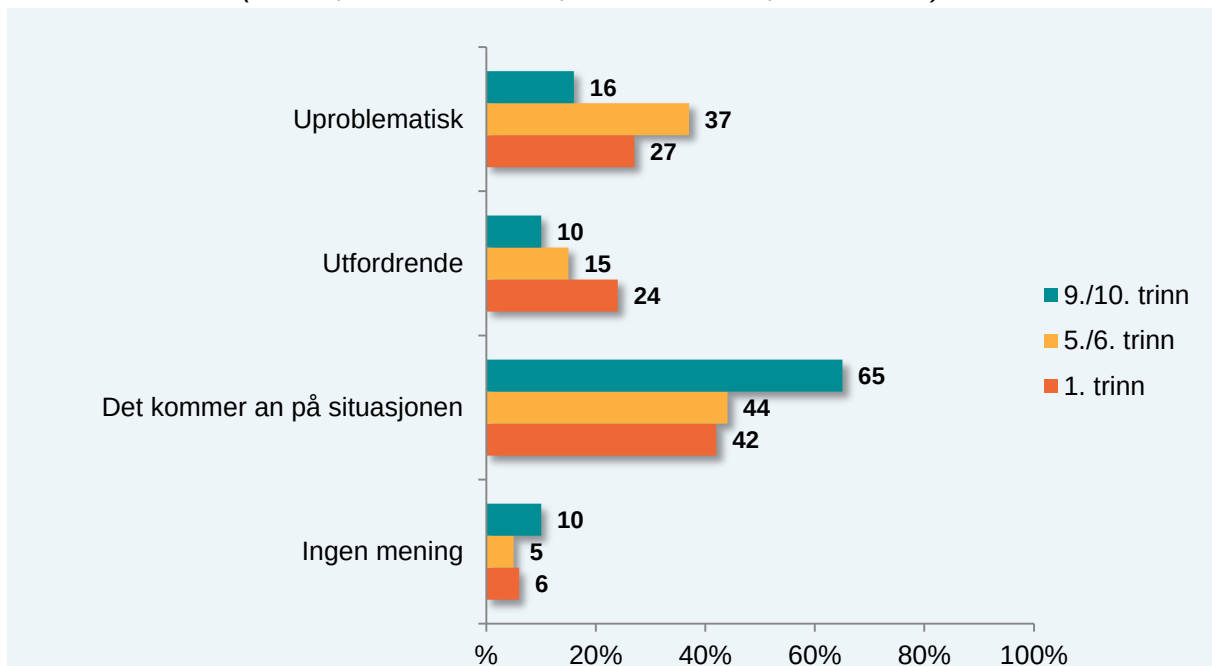
Figur 32: Hvis elever bruker språk i friminuttene som du ikke kan, hva synes du om det?
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Lærerne ble også spurt om hva de synes om at flerspråklige elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i skoletimene og i friminuttene. I likhet med elevene er lærerne også delte i sine meninger om dette (jf. figur 33 og 34). Flest lærere svarer at det kommer an på situasjonen. Lærerne på 1. trinn og 9./10. trinn opplever at bruk av andre språk er noe mindre problematisk i friminuttene enn i skoletimene, mens lærere på 5./6. trinn opplever at hva man synes bruk av andre språk er mer situasjonsbetinget i friminuttene enn i skoletimene.

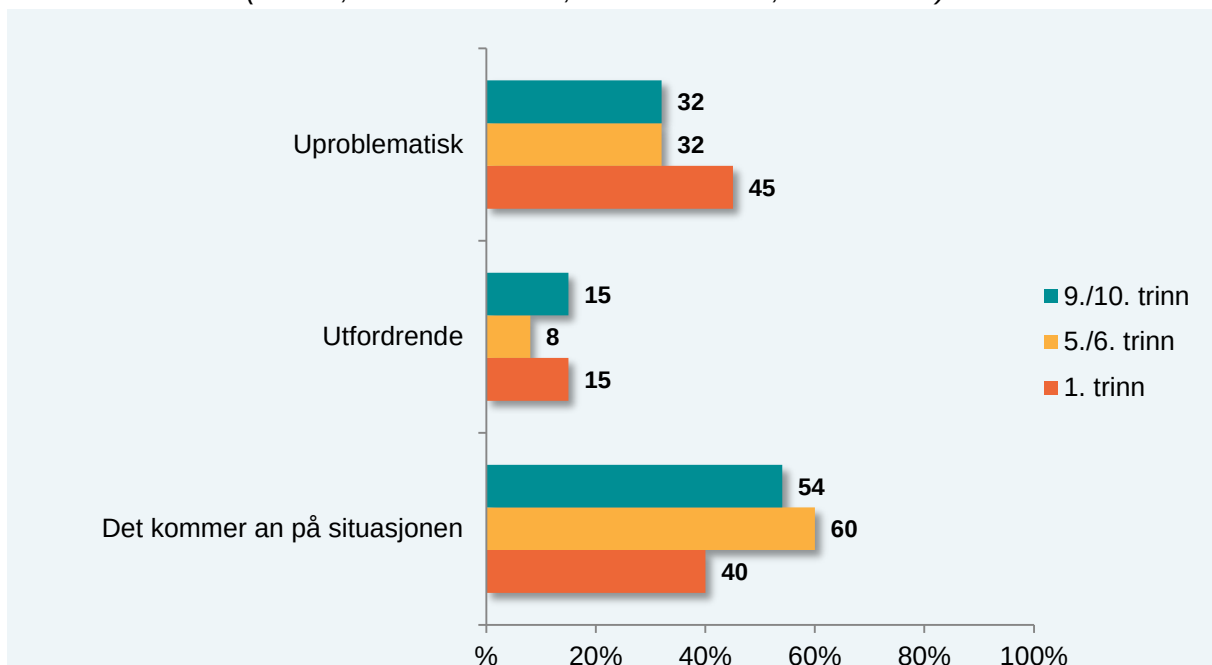
Figur 33: Hva syns du om at flerspråklige elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i skoletimene?

Filter: Spørsmål kun stilt til lærere som har elever i klassen eller gruppa som bruker andre språk enn norsk i skoletimene. (Lærere, 9./10. trinn n = 31, 5./6. trinn n = 41, 1. trinn n=33)

Figur 34: Hva syns du om at flerspråklige elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i friminuttene?

Filter: Spørsmål kun stilt til lærere som har elever i klassen eller gruppa som bruker andre språk enn norsk i friminuttene. (Lærere, 9./10. trinn n = 41, 5./6. trinn n = 40, 1. trinn n=40)

Lærerne fikk anledning til å utdype sine holdninger til at flerspråklige elever bruker andre språk enn norsk i skoletimene. Noen av lærerne opplever at det er positivt at elevene i noen tilfeller bruker andre språk enn norsk i skoletimene for å hjelpe medelever til å forstå hva som blir sagt/oppklare misforståelser etc. Andre lærere mener bruk av andre språk enn norsk i skoletimene bør begrenses, særlig dersom det brukes i så stort omfang at det bidrar til å ekskludere andre elever/lærere i klassesituasjonen som ikke kan det aktuelle språket. Enkelte lærere påpeker også at å bruke andre språk enn norsk kan bli en sosial barriere for den enkelte elev for å delta i fellesskapet i klassen eller gruppa, og at man derfor bør tilrettelegge for at flerspråklige elever i størst mulig grad kommuniserer på norsk.

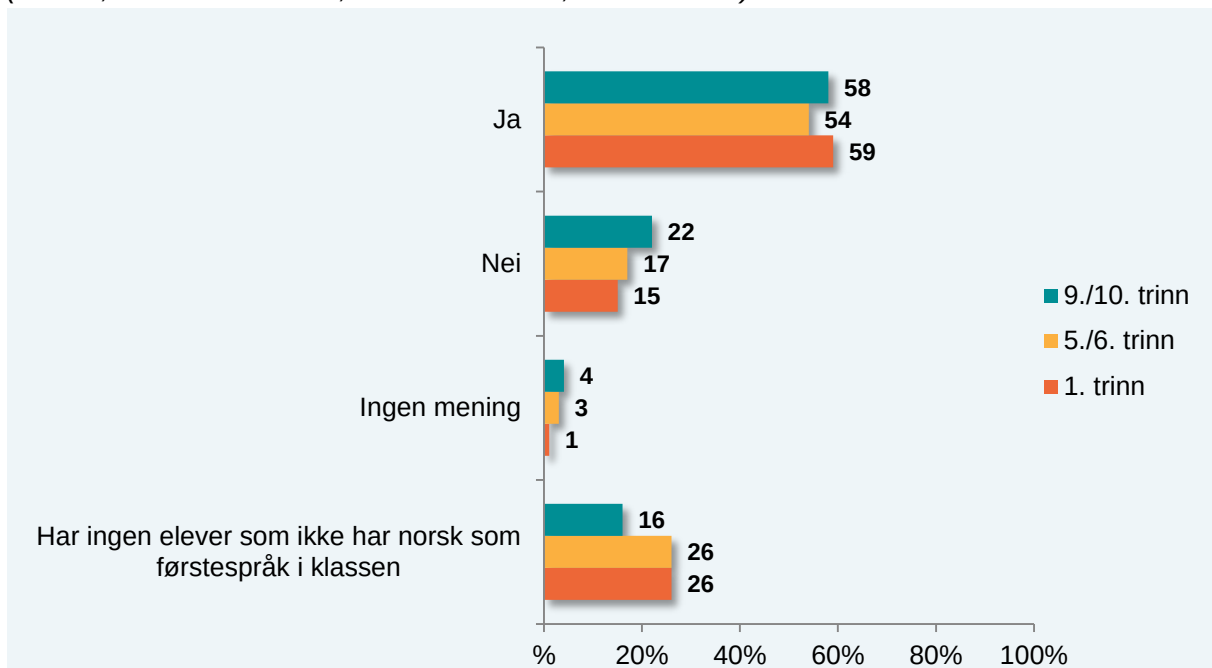
Lærerne kunne også utdype sine holdninger til at flerspråklige elever bruker andre språk enn norsk i friminuttene. Mange av lærerne er positive til noe bruk av andre språk enn norsk for eksempel i lek eller for å forklare/tolke for andre elever, så lenge det ikke brukes bevisst for å ekskludere andre elever. Enkelte lærere peker på at praktisering av eget morsmål også kan tilrettelegge for en bedre tilegning av norsk språk. Andre lærere er redde for at mye bruk av morsmål hindrer elevene i å tilegne seg gode norskferdigheter, og dermed bidrar til ekskludering fra fellesskapet.

5.2 Språkrelaterte utfordringer

Undersøkelsen har også tatt sikte på å kartlegge om lærerne opplever at det er språklige utfordringer med elever som ikke har norsk som førstespråk. Som det fremgår av figur 35 opplever over 5 av 10 lærere på de aktuelle trinnene at det er språklige utfordringer med elever som ikke har norsk som førstespråk. Lærere på skoler med høy andel elever som snakker et annet språk enn norsk hjemme opplever i større grad slike utfordringer enn skoler med lav andel elever som snakker et annet språk enn norsk hjemme.

Figur 35: Opplever du at det er språkrelaterte utfordringer med elever som ikke har norsk som førstespråk?

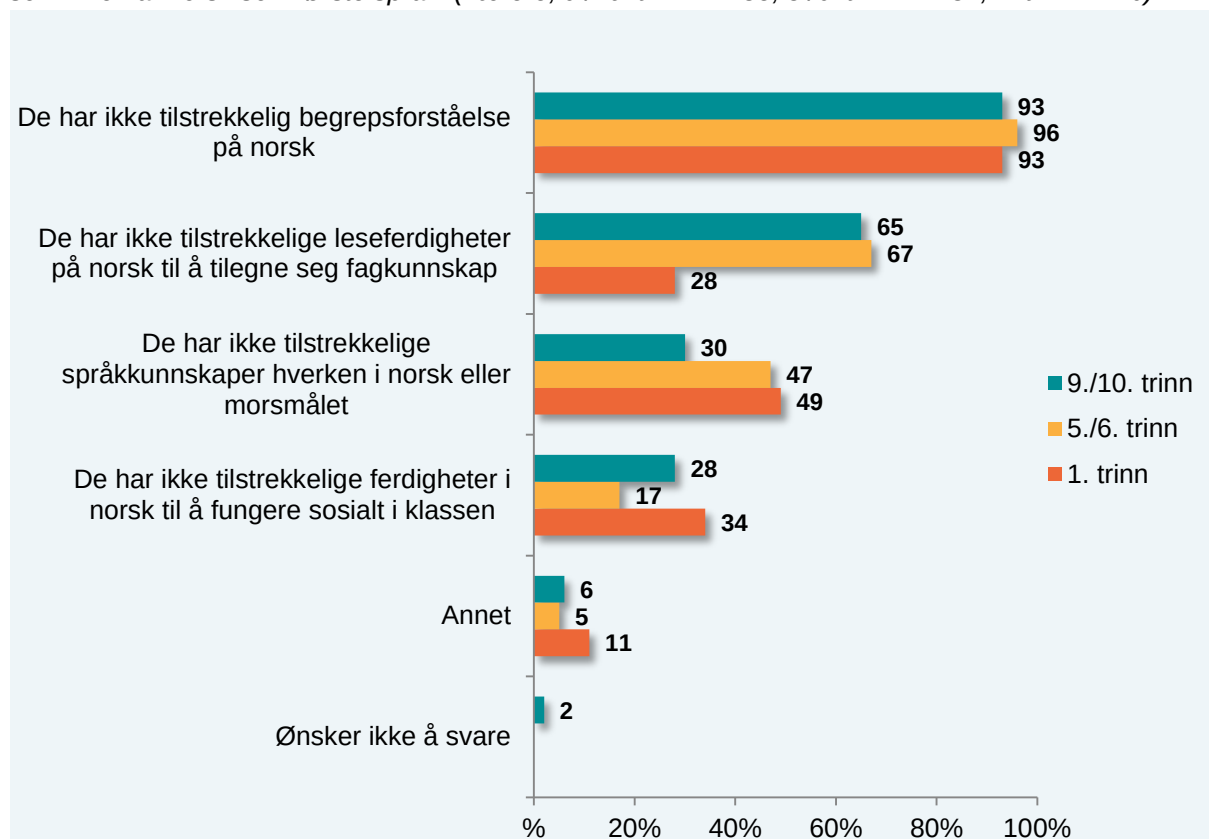
(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

Lærerne opplever at de språkrelaterte utfordringene først og fremst er knyttet til at elevene ikke har tilstrekkelig begrepsforståelse på norsk. Mange av lærerne opplever også andre utfordringer som at elevene ikke har tilstrekkelige leseferdigheter på norsk til å tilegne seg fagkunnskap (gjelder i mindre grad lærere på 1. trinn), og at de ikke har tilstrekkelige språkkunnskaper hverken i norsk eller morsmålet (jf. figur 36).

Figur 36: Hvilke utfordringer mener du at elever som ikke har norsk som førstespråk, har?

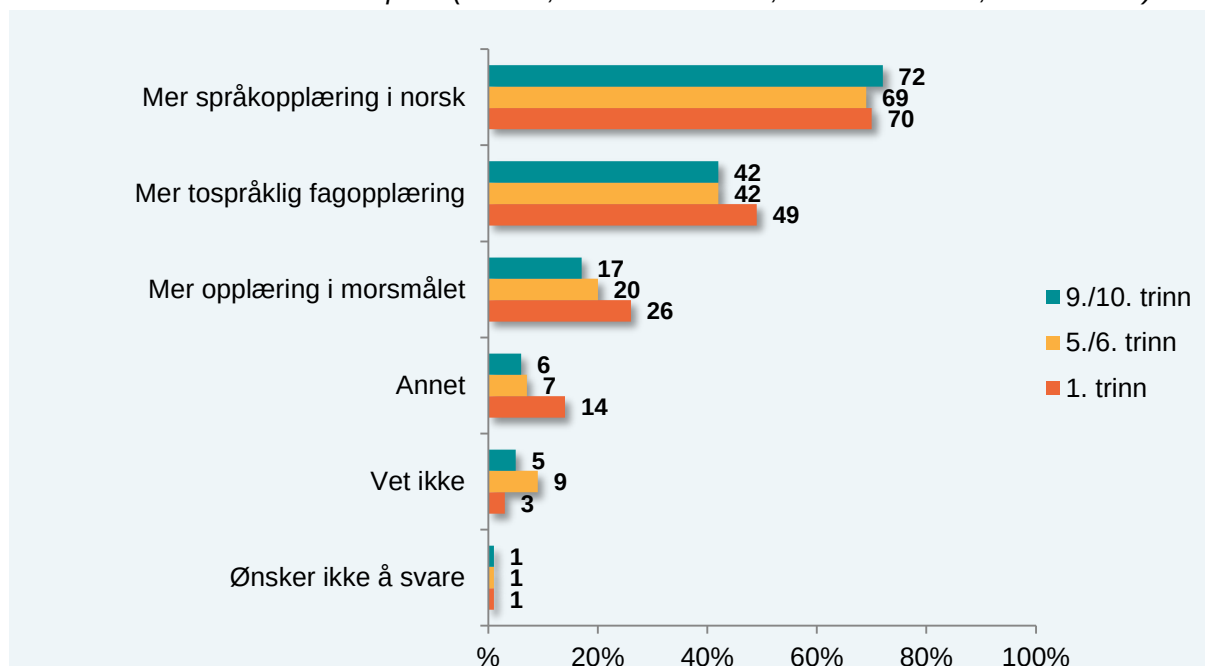
Filter: Spørsmål kun stilt til lærere som svarer at de opplever språkrelaterte utfordringer med elever som ikke har norsk som første språk. (Lærere, 9./10. trinn n = 83, 5./6. trinn n = 81, 1. trinn n=76)

Lærerne som opplever at det er språklige utfordringer med elever som ikke har norsk som første språk ble også bedt om å gi uttrykk for hva de mener kan gjøres for at opplæringssituasjonen for disse elevene skal bli så god som mulig. Slik det fremgår av figur 37, er mer språkopplæring i norsk og mer tospråklig fagopplæring tiltakene lærerne har mest tro på i denne sammenheng. Under «annet» nevnes blant annet å bruke norsk mest mulig i hverdagen, for eksempel ved at elevene deltar i ulike sosiale settinger som SFO og fritidsaktiviteter.

Figur 37: Hva mener du kan gjøres for at opplærings situasjonen for elever som ikke har norsk som førstespråk, skal bli så god som mulig?

Filter: Spørsmål kun stilt til lærere som svarer at de opplever språkrelaterte utfordringer med elever som ikke har norsk som første språk. (Lærere, 9./10. trinn n = 83, 5./6. trinn n = 81, 1. trinn n=76)

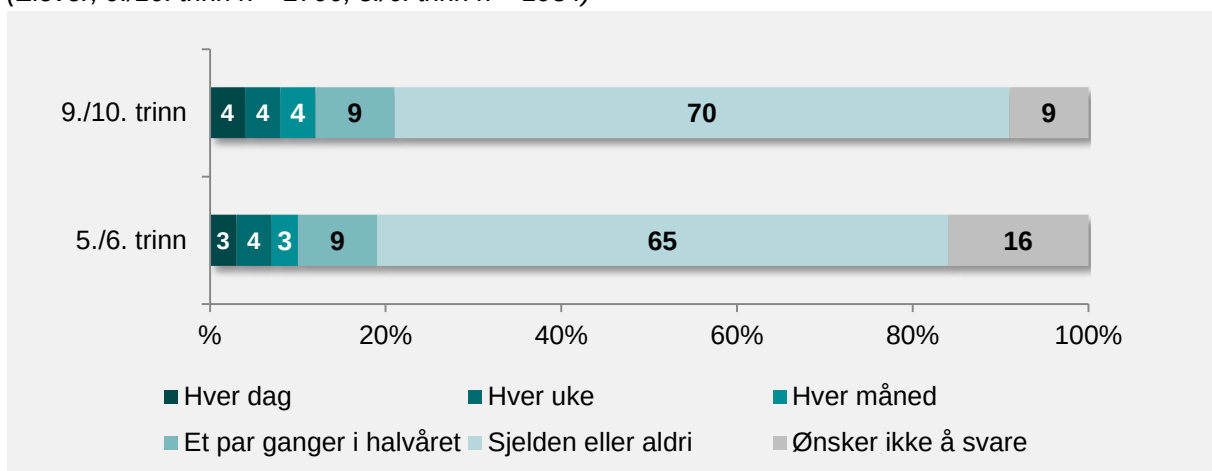

5.3 Språkrelatert erting

Undersøkelsen har også tatt sikte på å undersøke utbredelse av erting eller utestengelse som en følge av måten elevene snakker på. Flertallet av elevene opplever sjelden eller aldri at de selv eller andre blir ertet på grunn av måten de selv eller andre snakker på. Det er imidlertid en mindre gruppe elever på de aktuelle trinnene som oppgir at språkrelatert erting forekommer månedlig eller oftere (jf. figur 38). Det er stort sett elever i klassen eller gruppa eller andre elever som har stått for ertingen, men det er også tilfeller hvor det er lærere som har ertet.

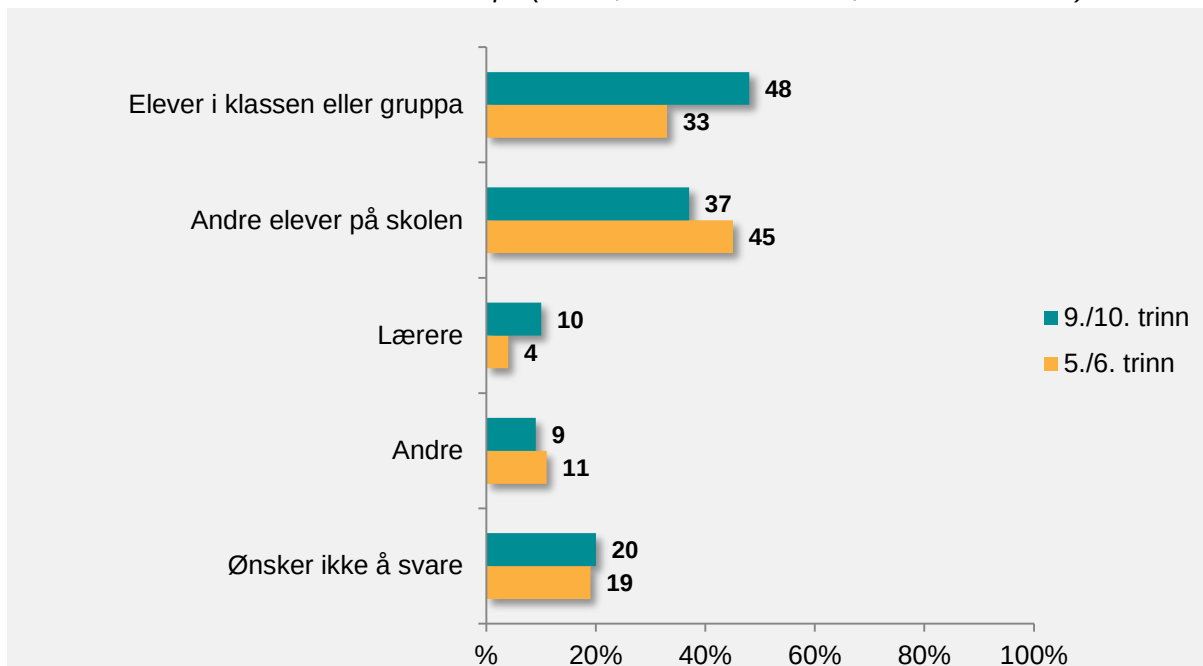
Figur 38: Hvor ofte har du opplevd at du selv eller andre elever har blitt ertet på skolen på grunn av måten du eller de snakker på?

(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Figur 39: Hvis du har opplevd at du selv eller andre har blitt ertet på skolen på grunn av måten du eller de snakker på, hvem var det som ertet?

Filter: Spørsmålet er kun stilt til elever som oppgir at de selv eller andre har blitt ertet på grunn av måten de selv eller andre elever snakker på (Elever, 9./10. trinn n = 587, 5./6. trinn n = 376)

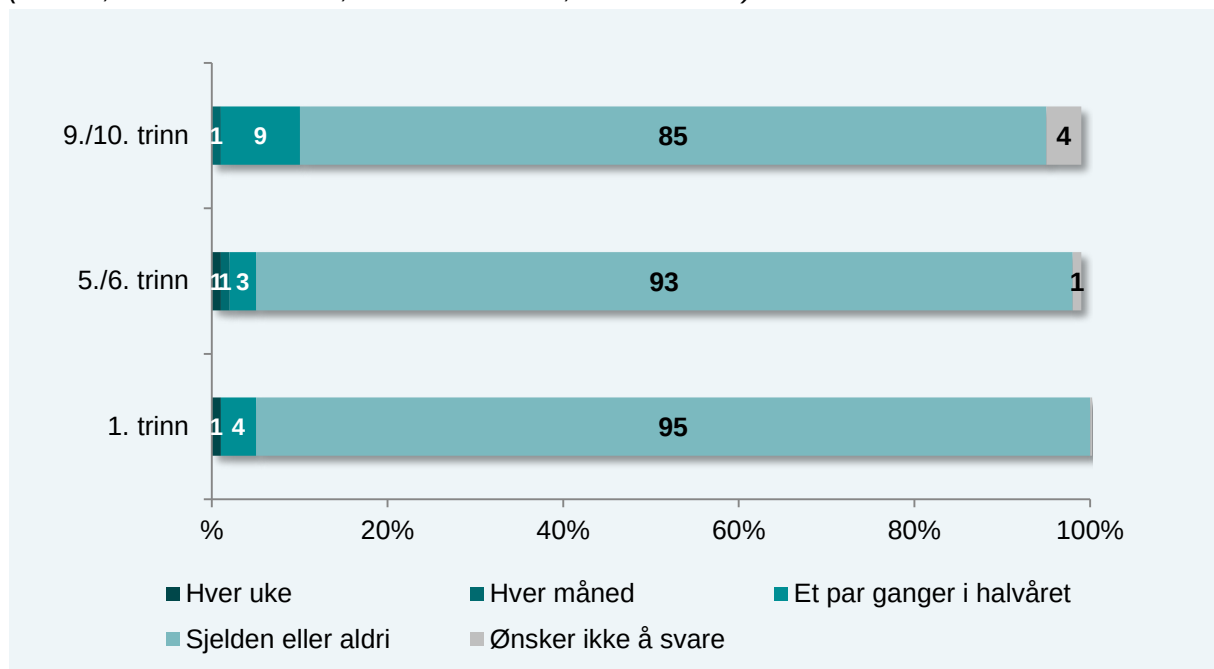
Elevene som har opplevd at de selv eller andre har blitt ertet på grunn av måten de selv eller andre snakker på fikk mulighet til å utdype hvordan de reagerte på dette i et åpent kommentarfelt. De fleste tilbakemeldingene gir uttrykk for at elevene opplevde dette som negativt («trist», «vondt», «fælt», «irriterende» osv.). Samtidig er det enkelte elever som opplevde dette som vennskapelig erting som de ikke tok seg nær av.

Lærerne som inngår i undersøkelsen svarer i mindre grad enn elevene at de har opplevd at elever har blitt ertet eller utestengt der måten de snakker på, har vært en medvirkende faktor. De aller fleste lærerne på de aktuelle trinnene har sjelden eller aldri opplevd dette. En liten andel lærere på de ulike trinnene har opplevd språkrelatert erting et par ganger i halvåret (4 – 9 %), og knapt noen månedlig eller oftere (1 – 2 %) (jf. figur 40). Det er nærliggende å tro at forskjellen i frekvens for språkrelatert erting mellom elever og lærere i stor grad skyldes at ertingen skjer uten at lærerne observerer eller blir informert om dette.

Lærerne svarer at det primært er elever i klassen/gruppa eller andre elever som står for ertingen. Ingen av lærerne gir uttrykk for at det er andre lærere som har stått for ertingen (jf. figur 41).

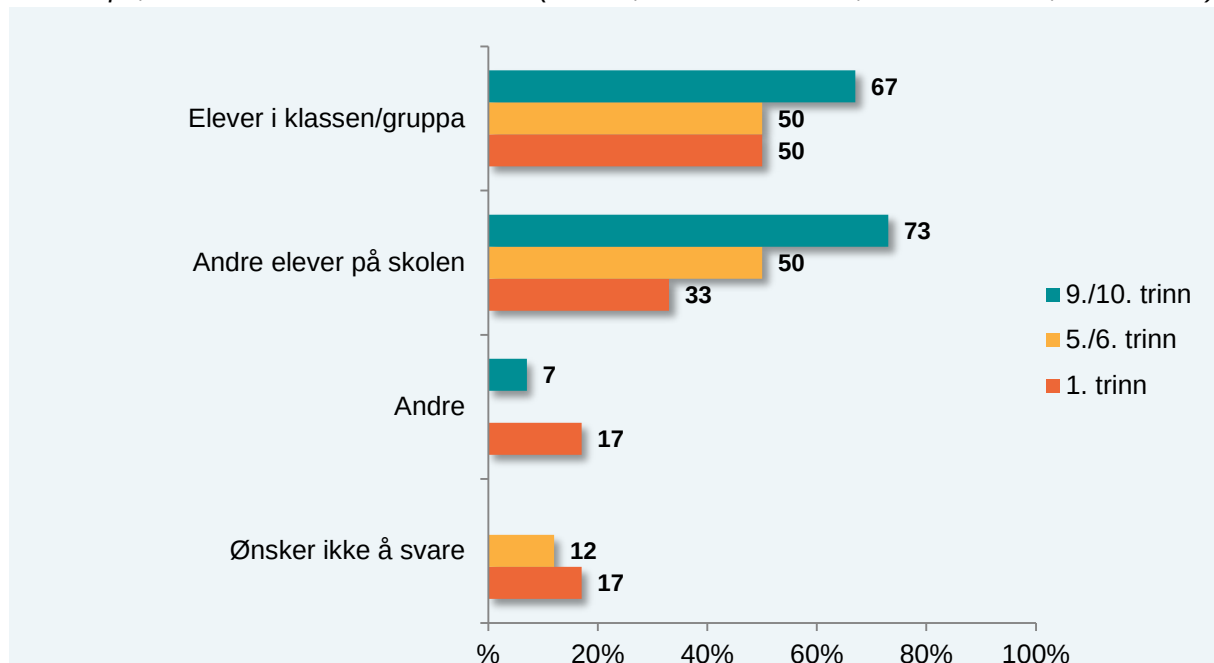
Figur 40: Hvor ofte har du opplevd at elever har blitt ertet eller utestengt der måten de snakker på, har vært en medvirkende faktor?

(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

Figur 41: Hvem var det som ertet?

Filter: Spørsmål stilt til lærere som har opplevd at elever har blitt ertet eller utestengt der måten de snakker på, har vært en medvirkende faktor. (Lærere, 9./10. trinn n = 15, 5./6. trinn n = 8, 1. trinn n= 6)

Lærerne fikk også mulighet til å utdype hvordan de opplevde tilfeller hvor elever har blitt ertet eller utestengt på grunn av måten de snakker på. Tilbakemeldingene er stort sett at lærerne opplevde dette som leit, og at de er opptatt av å ta dette på alvor.

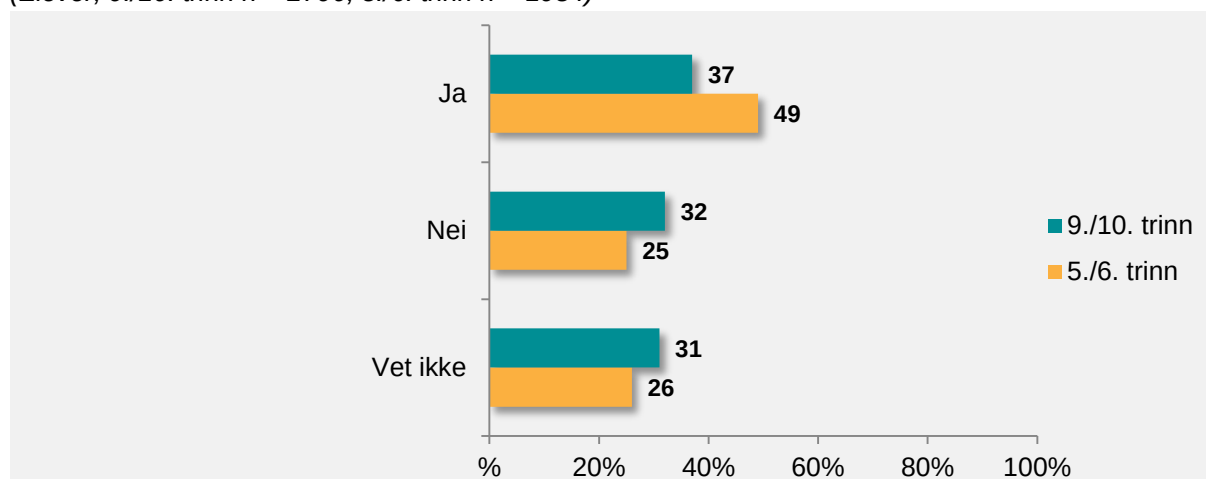
Lærerne fikk også mulighet til å utdype hva som ble gjort for å løse situasjonen med språkrelatert erting eller utestenging. Noen av lærerne svarer at de har tatt opp flerspråklighet og temaer rundt dette i hele klassen eller gruppa for å skape større forståelse blant elevene om hva det innebærer å være fremmedspråklig, og gjennom dette motvirke språkrelatert erting eller utestenging. Andre lærere svarer at de har hatt samtaler med involverte elever og eventuelt deres foresatte for å løse slike situasjoner.

6. Flerspråklighet på agendaen

Som tidligere nevnt åpner flere av kompetansemålene for grunnskolens språkopplæring for refleksjon rundt temaer om språklig mangfold og variasjon. Ifølge læreplanen i norsk skal elevene blant annet kunne «gi eksempler på og reflektere over hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper av mennesker», og de skal også «beherske grammatiske begreper for å beskrive hvordan språk er bygd opp». Dette kapitlet ser nærmere på om skolene har tatt opp flerspråklighet som et eget tema i skoletimene.

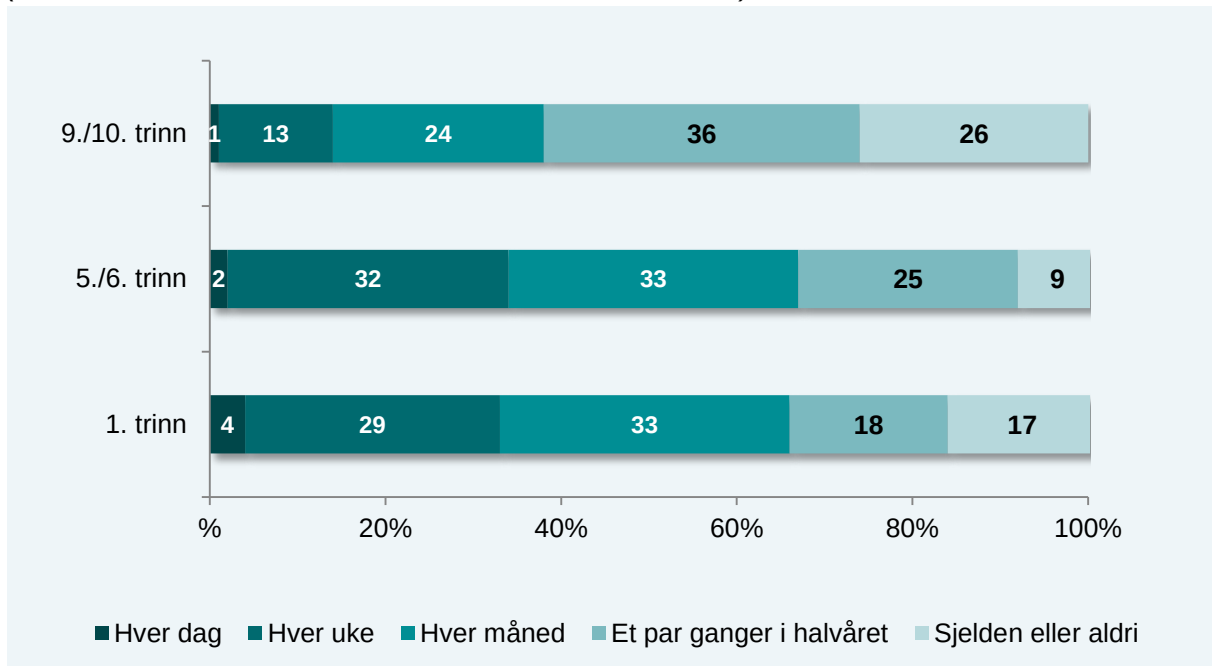
Elevene har blitt spurt om de har snakket noe om det å kunne flere språk i timene på skolen. Som det fremgår av figur 42, er det blant elevene på 9./10. trinn omtrent like mange som sier at de har snakket noe om det å kunne flere språk i timene på skolen som de som sier de ikke har gjort dette. Blant elevene på 5./6. trinn sier omtrent dobbelt så mange at de har snakket noe om dette på skolen som de som sier de ikke har gjort dette.

Figur 42: Har dere snakket noe om det å kunne flere språk i timene på skolen?
(Elever, 9./10. trinn n = 2790, 5./6. trinn n = 1984)

Lærerne har svart på hvor ofte de snakker med elevene i klassen eller gruppa om det å kunne flere språk. Det varierer hvor ofte lærerne snakker med elevene om det å kunne flere språk. De som underviser i engelsk og andre språkfag utenom norsk snakker naturlig nok mer om dette enn andre lærere. Lærere på 1. trinn og 5./6. trinn snakker oftere med elevene om det å kunne flere språk sammenlignet med lærere på 9./10. trinn. Lærere på skoler med høy andel elever som snakker andre språk enn norsk hjemme snakker oftere om det å kunne flere språk i timene enn lærere på skoler med lav andel elever som snakker andre språk enn norsk hjemme.

Figur 43: Hvor ofte snakker du med elevene i klassen eller gruppa om det å kunne flere språk?
(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

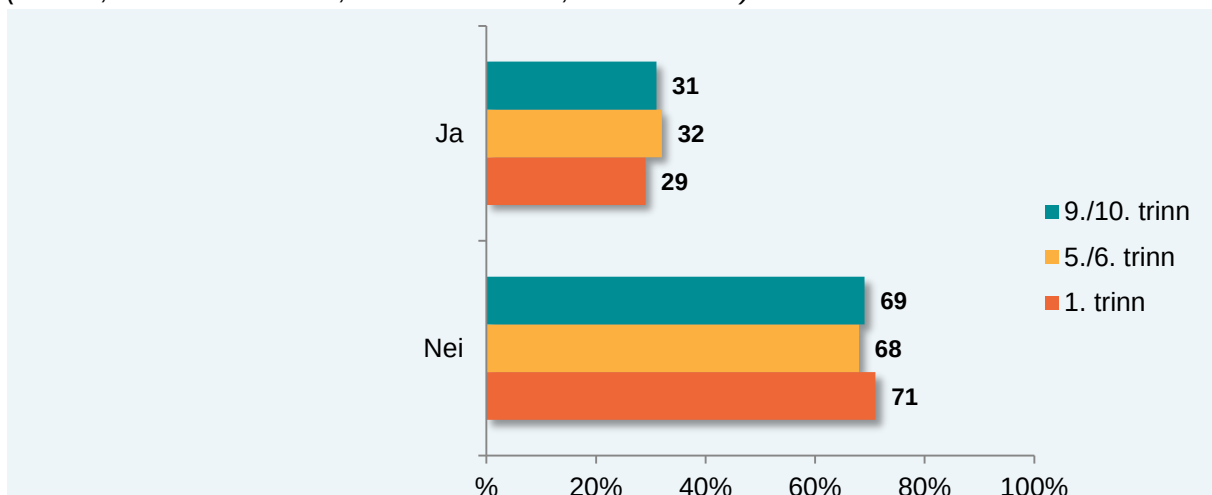

Rundt 3 av 10 lærere på de ulike trinnene har hatt undervisningsopplegg med klassen eller gruppa der det å kunne flere språk eller flerspråklighet har vært tema (jf. figur 44). Blant lærere som ikke har hatt et slikt undervisningsopplegg oppgir ca. 1 av 3 at de planlegger å ha dette (jf. figur 45). Andelen som planlegger å ha et slikt undervisningsopplegg er noe lavere blant lærere på 9./10. trinn sammenlignet med lærere på 5./6. trinn og 1. trinn.

Her ser vi også at flere lærere som underviser i andre språkfag enn norsk har hatt undervisningsopplegg innen flerspråklighet enn lærere som ikke underviser i slike språkfag. Likevel har totalt 25 % av lærere som ikke underviser i engelsk eller andre fremmedspråk hatt slike undervisningsopplegg med klassen eller gruppa.

Figur 44: Har du hatt undervisningsopplegg med klassen eller gruppa der det å kunne flere språk eller flerspråklighet har vært tema?

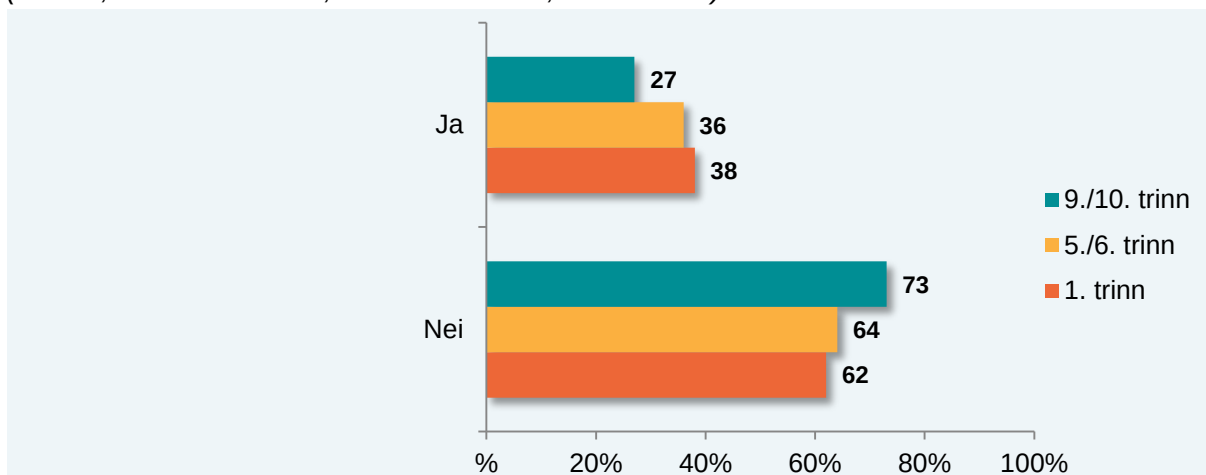
(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

Figur 45: Har du planer om å ha undervisningsopplegg med klassen eller gruppa der det å kunne flere språk eller flerspråklighet er tema?

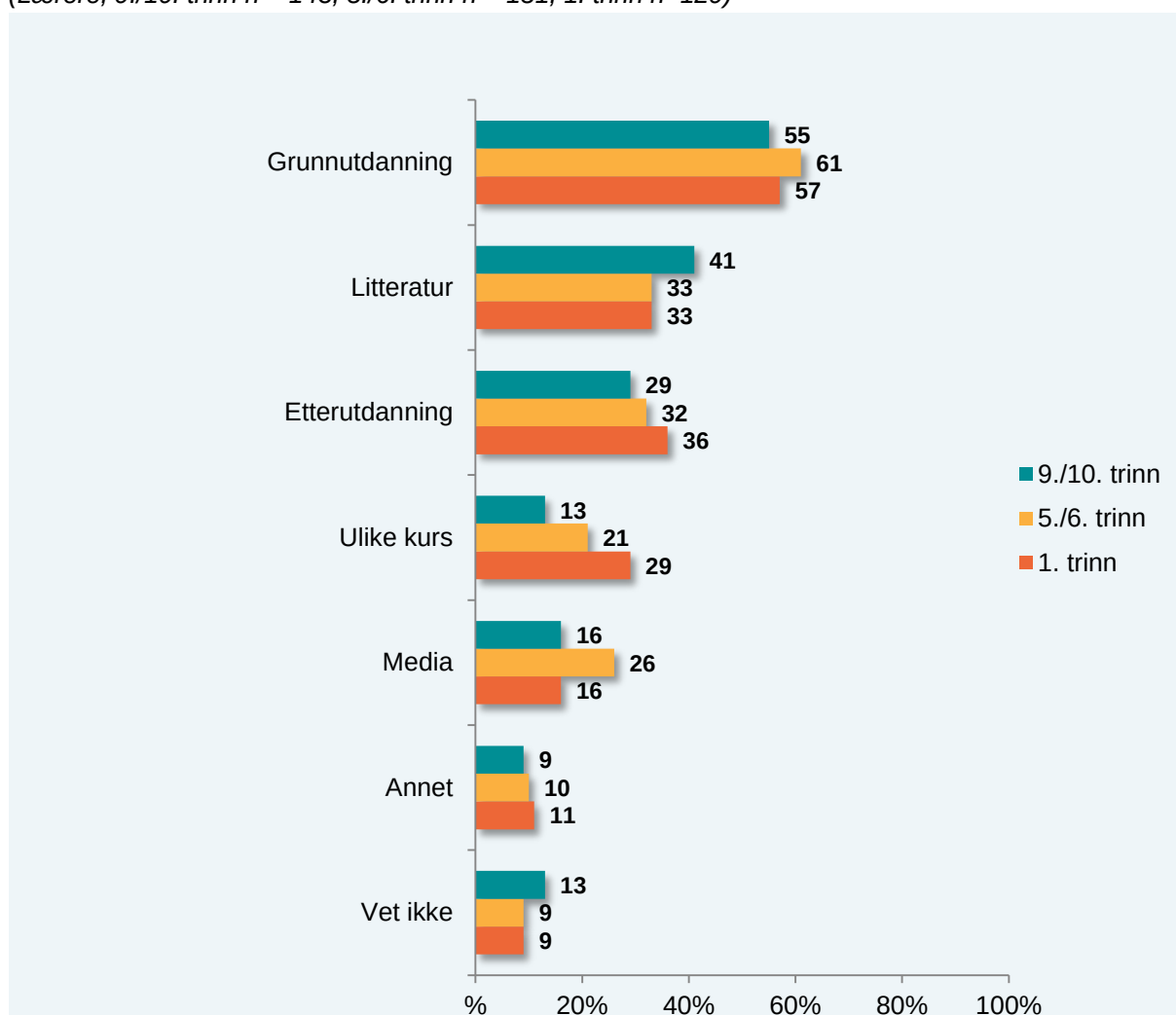
Filter: Spørsmålet er kun stilt til lærere som svarer at de ikke har hatt undervisningsopplegg med klassen eller gruppa der det å kunne flere språk eller flerspråklighet har vært tema.

(Lærere, 9./10. trinn n = 99, 5./6. trinn n = 102, 1. trinn n=92)

Flertallet av lærerne ser på grunnutdanningen som den viktigste kilden til kunnskap om det å kunne og bruke flere språk. Litteratur og etterutdanning er andre viktige kilder som nevnes av ganske mange på alle de aktuelle trinnene. Ulike kurs og media er også viktige kilder for enkelte av lærerne (jf. figur 46). Blant de som svarer «annet» er det flere som trekker frem egne erfaringer fra for eksempel reiser/lengre utenlandsopphold og venner/familie som snakker andre språk som viktige kilder. Ikke overraskende oppgir språklærere (utenom norsk) flere kilder enn lærere som underviser i norsk og andre fag, da det er naturlig at engelsk- og fremmedspråklærere i større grad enn andre har behov for slike kunnskapskilder.

Figur 46: Hva er din viktigste kilde til kunnskap om det å kunne og bruke flere språk?
(Lærere, 9./10. trinn n = 143, 5./6. trinn n = 151, 1. trinn n=129)

Vedlegg

Beskrivelse av utvalget

Gruppering av språk

Tabeller

Beskrivelse av utvalget

Respondentnivå

Elever

Gruppe	Antall svar	Prosentandel
Total	4774	100 %
Kjønn		
<i>Gutt</i>	2385	50 %
<i>Jente</i>	2389	50 %
Klassetrinn		
<i>5.</i>	1729	36 %
<i>6.</i>	255	5 %
<i>9.</i>	2707	57 %
<i>10.</i>	83	2 %
Skolestørrelse		
<i>Under 100 elever</i>	417	9 %
<i>100-300 elever</i>	1920	40 %
<i>Over 300 elever</i>	2437	51 %
Skoletype		
<i>Barneskole</i>	1577	33 %
<i>Ungdomsskole</i>	2030	43 %
<i>Kombinert barne- og ungdomsskole</i>	1167	24 %
Region		
<i>Oslo</i>	421	8 %
<i>Østlandet ellers</i>	1962	42 %
<i>Vestlandet</i>	1349	28 %
<i>Midt-Norge</i>	714	15 %
<i>Nord-Norge</i>	328	7 %
Målform		
<i>Bokmål</i>	4098	86 %
<i>Nynorsk</i>	660	14 %

Lærere

Gruppe	Antall svar	Prosentandel
Total	423	100 %
Kjønn		
<i>Mann</i>	86	20 %
<i>Kvinne</i>	337	80 %
Underviser i fag		
<i>Norsk</i>	341	81 %
<i>Andre språkfag</i>	227	54 %
<i>Andre fag</i>	386	91 %
Klassetrinn		
1.	129	30 %
5.	119	28 %
6.	32	8 %
9.	120	28 %
10.	23	5 %
Skolestørrelse		
<i>Under 100 elever</i>	129	30 %
<i>100-300 elever</i>	186	44 %
<i>Over 300 elever</i>	108	26 %
Skoletype		
<i>Barneskole</i>	195	46 %
<i>Ungdomsskole</i>	74	17 %
<i>Kombinert barne- og ungdomsskole</i>	154	36 %
Region		
<i>Oslo</i>	24	6 %
<i>Østlandet ellers</i>	168	40 %
<i>Vestlandet</i>	105	25 %
<i>Midt-Norge</i>	68	16 %
<i>Nord-Norge</i>	58	14 %
Målform		
<i>Bokmål</i>	315	74 %
<i>Nynorsk</i>	102	24 %

Skolenivå

	Populasjon		Utvalg skoler med elevsvar			Utvalg skoler med lærersvar		
Skoletype	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Avvik populasjon</i>	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Avvik populasjon</i>
Barneskole	1656	57 %	96	46 %	-11 %	135	51 %	-6 %
Kombinert barne- og ungdomsskole	752	26 %	61	29 %	4 %	90	34 %	8 %
Ungdomsskole	492	17 %	50	24 %	7 %	41	15 %	-2 %
Total	2900		207			266		
Skolestørrelse	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Avvik populasjon</i>	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Avvik populasjon</i>
Under 100	900	31 %	55	27 %	-4 %	94	35 %	4 %
100– 300	1163	40 %	87	42 %	2 %	112	42 %	2 %
Over 300	837	29 %	65	31 %	3 %	60	23 %	-6 %
Total	2900		207			266		
Fylke	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Avvik populasjon</i>	<i>Antall skoler</i>	<i>%</i>	<i>Avvik populasjon</i>
Akershus	266	9 %	14	7 %	-2 %	10	4 %	-5 %
Aust-Agder	71	2 %	8	4 %	1 %	14	5 %	3 %
Buskerud	145	5 %	10	5 %	-	14	5 %	-
Finnmark	80	3 %	3	1 %	-1 %	8	3 %	-
Hedmark	129	4 %	10	5 %	-	10	4 %	-1 %
Hordaland	301	10 %	28	14 %	3 %	37	14 %	4 %
Møre og Romsdal	205	7 %	19	9 %	2 %	28	11 %	3 %
Nordland	211	7 %	13	6 %	-1 %	23	9 %	1 %
Nord-Trøndelag	107	4 %	12	6 %	2 %	9	3 %	-
Oppland	131	5 %	11	5 %	1 %	14	5 %	1 %
Oslo	155	5 %	14	7 %	1 %	14	5 %	-
Rogaland	239	8 %	15	7 %	-1 %	19	7 %	-1 %
Sogn og Fjordane	114	4 %	5	2 %	-2 %	8	3 %	-1 %
Sør-Trøndelag	161	6 %	9	4 %	-1 %	8	3 %	-3 %
Telemark	104	4 %	6	3 %	-1 %	4	2 %	-2 %
Troms	132	5 %	7	3 %	-1 %	11	4 %	-
Vest-Agder	106	4 %	8	4 %	-	9	3 %	-
Vestfold	117	4 %	9	4 %	-	11	4 %	-
Østfold	126	4 %	6	3 %	-1 %	15	6 %	1 %
Total	2900		207			266		

Gruppering av språk

I fremstillingen av resultatene for noen spørsmål har vi gruppert enkelte språk for å forenkle formidlingen. Grupperingen er gjort på følgende måte (andre språk oppgitt under «Annet» er holdt utenom beregningene):

Språkgruppe	Språk
Norsk	Norsk
Engelsk	Engelsk
Nordiske språk	Svensk
	Dansk
	Finsk
	Islandsk
	Samisk
	Kvensk/norsk-finsk
Vest-europeiske språk (eks. nordiske)	Tysk
	Fransk
	Spansk
Øst-europeiske språk	Polsk
	Russisk
	Serbisk
	Kroatisk
	Litauisk
	Bosnisk
Asiatiske språk	Hindi
	Punjabi
	Persisk
	Kurdisk
	Vietnamesisk
	Tamil
	Tyrkisk
	Urdu
	Filipino
	Arabisk
Afrikanske språk	Somalisk
Norsk tegnspråk	Norsk tegnspråk

Tabeller